SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 31
7/2016
20. február 2016

Cena 0,50 €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845 VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

DEMOKRACIA SA UBERÁ ČUDNÝM SMEROM Strana 4.

ANI PO KOLÍNSKEJ NOCI MNOHÝM EŠTE NESVITÁ Strana 5.

ČO CHCE BORIS KOLLÁR V POLITICKOM RINGU? Strana 6.

BRATISLAVSKÁ LÝRA IVANA STANISLAVA Strana 7.

L. HAVERL BOL NA JAVISKU DO POSLEDNÉHO DYCHU Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Viacerí čitatelia oceňujú, že sme zaviedli rubriku o jazyku a dorozumievaní. Nájdu sa aj takí, ako učiteľ Jozef Moravec z Turčianskych Teplíc, ktorí to dávajú do súvislosti so štúrovskými jubileami vlani a v tomto roku. Pravdaže, každý takýto útvar v usporiadaní – reprofilácii novín, mal by mať svoju logiku i opodstatnenie. Úsilie o to, aby naša materčina neopúšťala tie brehy, pravidlá a kritériá, ktoré pre ňu v gramatike, štylistike i vo výslovnosti vytýčili, vyhĺbili a ustanovili naši skutočne skvelí jazykovedci a slavisti typu Jozefa Mistríka, o ktorom sme písali v minulom čísle, ale dávnejšie už Hattala, Radlinský, Hamuljak, Czambel a z tých súčasnejších Novák, Stanislav, Paulíny, Ondruš, Kráľ, Šalingová, Doruľa, Findra, ale aj Sabol či Bartko, má však matičnom týždenníku dlhšie trvanie. Len si spomeňte na rubriky Za tú našu slovenčinu, na Jazykové okienko, ale aj na kritické postrehy či napomenutia o jazykových prehreškoch i vyslovených poníženiach spisovnej normy, ktoré sme v minulých rokoch uverejnili aj na tomto priestore – ponajviac kolega a spisovateľ Ján Čomaj... Teraz sme však dali našej „jazykovej poradni" v matičnom týždenníku pevnejšiu formu i stálejšie miesto.

Každý zbehlejší a vnímavejší používateľ slovenského jazyka cíti, že naša spisovná norma je v posledných rokoch nielen rozkolísaná a nestála, ale že sa doslova otriasa pod náporom nových slov a pojmov, ktoré so zreteľom na ďalšie obohacovanie slovnej zásoby má prijať na pomenovanie nových skutočností a javov okolo nás. Ale dosť je v nej aj takých, čo by v nej byť nemuseli, ale móda a pochybná zaujatosť svetovosťou ich do našej reči i písania pretláčajú. A pritom si neraz nevieme rady s tým, čo už v bohatstve slovenčiny máme a zahanbujúco nevieme použiť.

Emil SEMANCO

R - 2016007

NEOGRAFIA

www.neografia.sk

ISSN 0862-8823 07

9 770862 882007

Slováci v zahraničí narážajú vo vlasti na nepríjemnú aroganciu byrokracie

Zaznievajú naliehavé výzvy krajanov

Zuzana PAVELCOVÁ – Foto: archív SNN

Prvý januárový týždeň aktivisti Únie Slovákov v zahraničí adresovali list slovenským mediálnym agentúram, ktorý zaslali aj na fiktívnu adresu lampárne, aby im, podľa ich slov, pomohla prekonať ostentatívny nezáujem, ľahostajnosť a tupú aroganciu byrokratického aparátu na všetkých úrovniach mocenských štruktúr, s ktorými sa na Slovensku stretávajú.

V úvode listu predseda ÚSZ Dušan Klimo z Nemecka avizuje, že svoje požiadavky už adresovali nielen vládnym orgánom SR, ale i iným slovenským úradom a inštitúciám. Požiadavky aktivistov zo slovenských komunít v zahraničí predseda ÚSZ sformuloval do troch naliehavých výziev.

■ POŽIADAVKY KRAJANOV

Po prvé: Neodkladne prijať účinné opatrenia na zastavenie pokračujúceho dramatického poklesu počtu osôb, ktoré sa v zahraničí hlásia k slovenskému pôvodu. Počet zahraničných Slovákov sa od roku 1990/1991 doteraz dramaticky znížil z 2,5 milióna pod jeden milión osôb. Tento nezvratný úbytok vyše 1,5 milióna osôb za uplynulých dvadsaťpäť rokov (!) postihol všetky slovenské komunity na celom svete. Napriek týmto nespochybniteľným štatistickým údajom (úradné výsledky sčítania obyvateľstva v USA, EÚ a inde) sa oficiálne miesta na Slovensku stavajú k tejto mimoriadne vážnej tendencii absolútne nevšímavo a nečinne. Aby zakryli svoju neschopnosť a neochotu riešiť tento neprijateľný stav, uchyľujú sa k nekalým praktikám bagatelizovania a zahmlievania v spojení s rozširovaním zavádzajúcich informácií a zidealizovaného pohľadu na stav v slovenskej diaspóre.

Po druhé: Čo najskôr obnoviť činnosť komisie pre Slovákov žijúcich v zahraničí pri Zahraničnom výbore NR SR. Bola zriadená v roku 2005 a mali v nej zastúpenie aj predstavitelia slovenského zahraničia. V roku 2008 bola činnosť komisie pozastavená.

Krajanská mládež a jej vzdelanie v materčine je budúcnosťou slovenských komunít v zahraničí.

Po tretie: Vytvoriť rámcové podmienky na účasť nezávislých zástupcov slovenského zahraničia na rokovaniach výborov NR SR v termínoch, keď sa výbor bude venovať problematike slovenskej diaspóry

■ REAKCIA NA VÝHRADY

Na publikovaný list Dušana Klima verejne reagoval aj predseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Ján Varšo, ktorý na stránkach ÚSŽZ okrem iného uviedol: „... Úrad bude vždy rešpektovať pluralitu názorov a považuje za otázku svojej cti a povinnosti začleňovať dobre mienené a konštruktívne návrhy do svojich aktivít pre dobro krajanov. Na druhej strane sa však vo svojej činnosti nenechá znechutiť ani odradiť ojedinelými výpadmi, ktoré ironizujú realizáciu štátnej politiky Slovenskej republiky voči krajanom. Národne bezobsažné verejné sťažnosti adresované na „lampáreň" znevažujú prácu všetkých jednotlivcov i krajanských spolkov, ktoré svojimi aktivitami nepropagandisticky konštruktívne prispievajú k prezentácii Slovenska v zahraničí... Úrad neustúpi od svojho strategického cieľa, ktorým je – na základe civilizovaného a konštruktívneho dialógu – posilňovať národné povedomie a jednotu medzi krajanskými spolkami a združeniami v zahraničí. Stála konferencia Slovákov žijúcich v zahraničí v dvojročných intervaloch poskytuje náležitý priestor platformám a názorovým prúdom, aby sa vyjadrili k stratégii krajanskej štátnej politiky Slovenska a k jej implementácii..."

■ ODPOVEĎ MATICE

Za Maticu slovenskú na list odpovedala riaditeľka Krajanského múzea Matice slovenskej Zuzana Pavelcová. Objasnila D. Klimovi činnosť KM MS, zaslala mu správu o činnosti múzea a objasnila jeho kompetencie: „Krajanské múzeum patrí v štruktúre MS medzi vedecké pracoviská... Vykonáva vedeckú činnosť, spracováva krajanský archív a knižnicu, zabezpečuje styk so slovenským zahraničím, ponúka lektorské služby. KM však nemá kompetencie na priame riešenie požiadaviek, ktoré vo svojom liste formulujete. Toto pracovisko v rámci svojich možností a počtu pracovníkov sa v roku 2015 usilovalo zabezpečovať všetky úlohy určené zákonom o MS a jej stanovami. V nastolenom trende sa bude usilovať zotrvať aj v roku 2016." Z. Pavelcová zároveň vyjadrila nádej, že žiadosť D. Klima zaevidujú orgány na to určené a ponúknu na ňu adekvátne typy riešení. Matica slovenská môže v prípade záujmu týchto organizácií poskytnúť poradný hlas a v prípade ich požiadavky zaujať na riešenia možné stanovisko.

D. Klimo našu odpoveď následným emailom akceptoval a snahu Matice riešiť tieto otázky ocenil.

3 OTÁZKY PRE:

Romana RUHIGA, občianskeho aktivistu a organizátora protestov proti NATO

Namiesto zbraní podpora slovenskej rodiny

● Patríte medzi občianskych aktivistov, ktorí pravidelne organizujú demonštrácie pred veľvyslanectvom USA proti aktivitám NATO. Myslíte si, že aktuálne je najväčším problémom slovenská politika týkajúca sa NATO?

Problémom je agresívne a nezodpovedné zmýšľanie vrcholných predstaviteľov NATO a súčasne na našej strane servilnosť založená na predstavách údajnej hospodárskej prospešnosti, vyplývajúcej z takéhoto postoja.Som presvedčený, že členstvo v NATO je v rozpore s Ústavou SR.

● Terorizmus je nebezpečenstvo pre Európu i Slovensko. Nemyslíte si, že práve NATO nás dokáže lepšie chrániť pred týmto problémom?

NATO je vojenským paktom, ktorý nemá nič spoločné s vnútroštátnou bezpečnosťou suverénneho štátu. Túto si musíme zabezpečiť sami. Žoldnieri v cudzích krajinách počúvajú príkazy svojich veliteľov a nemajú nijaký vzťah k domácemu obyvateľstvu. Toto považujeme za veľké riziko.

● Zúčastnili ste sa na protestoch na hraniciach s Českom, keď išiel transport NATO cez nás. Vojaci len prechádzali, bolo nutné proti nim demonštrovať?

Ich prechod bol arogantne povýšenecký. V čase mieru neexistuje dôvod demonštrovať vojenskú silu a presúvať sa po vlastnej osi na civilných komunikáciách, ako keby išli obsadzovať našu vlasť. Uprednostňujem suverénnu samostatnú slovenskú politiku, ktorá je síce ovplyvňovaná politikou svetových hegemónov, ale napriek tomu musí v prvom rade rešpektovať vlastné národno-bezpečnostné záujmy. Ako občan nášho štátu a srdcom Slovák nezdieľam konanie súčasného vedenia Slovenskej republiky, ktoré investuje do nákupu amerických zbraní, a nie do slovenských rodín. Niektorí politici dokonca nemajú ani zábrany pozvať sem cudzie vojská podobne, ako to bolo v roku 1968.

Zhováral sa Pavol JAVORSKÝ
Foto: SNN

V SNN 8/2016 SI PREČÍTATE

- **Vasil FEDIČ, vedúci odboru kultúry PSK a riaditeľ Vihorlatského múzea v Humennom**
- **Väčšinu štátov sveta sužuje obrovská zadlženosť domácej ekonomiky**
- **Začíname seriál Jozef Cíger HRONSKÝ, matičiar, ale aj novinár a publicista**

Referendum stále nie je funkčným nástrojom demokracie

Aliancia za rodinu je na stráži

Anna HROMJÁKOVÁ – Foto: archív SNN

V gradujúcom predvolebnom zápase sa akosi stratilo výročie konania referenda o rodine. Uskutočnilo sa 7. februára minulého roku. Iniciovalo ho občianske združenie Aliancia za rodinu, ktoré si za svoj zámer vyslúžilo množstvo nelichotivej kritiky. Od médií i politikov, od ľudí s iným názorom. Dokonca sa na verejnosti objavili veľkoplošné pútače JBM Alianciu za rodinu a dosť sa ušlo aj cirkvám. V Aliancii za rodinu (AZR) sa stretlo množstvo mladých aktivistov, zapálených za tradičnú rodinu s otcom a mamou a za to, aby rodičia mohli vychovávať svoje deti bez rušivých vonkajších zásahov.

Anton Chromík je naďalej hlavnou postavou AZR, politika ho zatiaľ nezlákala.

Všeobecne sa očakávalo, že na religióznom Slovensku nebude problém prekročiť päťdesiatpercentnú hranicu účasti v referende, ktorá je stanovená zákonom. No ukázalo sa, že referendum nie je v našom štáte funkčným nástrojom demokracie. Počas celej existencie Slovenskej republiky iba jedno bolo platné – o vstupe Slovenska do Európskej únie. Aj to len tak-tak.

■ NA STRANE RODINY

Predseda AZR Anton Chromík k tomu povedal, že účasť bola štandardná, ale „rozhodnutie prezidenta dať prvé občianske referendum na ústavný súd malo pre účasť závažný význam. Stačila však na to, aby umožnila politikom spoznať, že v tejto téme je Slovensko na jednoznačnej strane manželstva a rodiny“. Chromík po roku zhodnotil význam referenda aj takto: „Výsledkom referenda je aj vyššia informovanosť ľudí o hodnotových a kultúrno-etických otázkach. Verejnú debatu o manželstve od roku 2013 sprevádzal veľmi zaujímavý jav, rástol počet sobášov a znížil sa počet rozvodov.“ Aliancia oceňuje aj skutočnosť, že o takej závažnej otázke sa mohli vyjadriť občania priamo v referende, kým napríklad v USA rozhodlo pár sudcov Najvyššieho súdu.

Predstavitelia AZR pred referendom zdôrazňovali, že nemajú záujem o transformáciu organizácie na politickú stranu ani o vstup do politiky. Pravda je taká, že organizácia ďalej pracuje ako občianske združenie a bude veľmi pozorne sledovať, čo sa bude diať s návrhom Akčného plánu LGBTI osôb. Ten sa odvolával na radikálny manifest LGBTI lobby Jogjakartské princípy a po vlne odporu a hromadných pripomienkach vyše 13 800 občanov, iniciovaných Alianciou za rodinu, bol nakoniec odložený. Chromík dodáva: „Na ako dlho, uvidíme po voľbách. Aliancia za rodinu bude pozorne sledovať aj slovenské predsedníctvo v EÚ. Bola podpísaná Deklarácia o rodovej rovnosti, ktorá nebola v pripomienkovom konaní. Považujeme za veľmi podstatné, aby jej výklad znamenal rovnosť príležitostí muža a ženy pri rešpektovaní ich rozdielností a rešpektovaní materstva a starostlivosti o malé deti ako nezastupiteľnej úlohy ženy, a nie vytváranie ‚nových‘ rodov.“

■ V POLITIKE

Čo sa politiky týka, traja zo známych tvárí kampane sú na kandidátke KDH, jedna na kandidátke OĽaNO. Nedá sa povedať, že by išlo o niečo prekvapujúce. Ibaže ikona KDH – zosnulý Anton Srholec sa vyznal, že on na referendum nepôjde a nech si každý žije, ako chce. Bolo to šokujúce vyjadrenie a iste mnohých katolíkov pomýlilo. Či aktivisti za rodinu stavili na správnu stranu, sa napokon sami presvedčia.

Prieskumy verejnej mienky netreba brať príliš vážne, neraz sú hrou v hre

Istota je voliť a čakať na výsledky

Ján ČERNÝ – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Od 1. júla 2015 platia u nás nové volebné zákony, ktoré prinášajú pravidlá pre všetky druhy volieb a vedenie volebnej kampane. Okrem iného stanovujú 14-dňové volebné moratórium pred samotnými voľbami a že aj v deň konania volieb až do skončenia hlasovania je zakázané zverejňovať výsledky volebných prieskumov.

Sú agentúry, ktorých predstavitelia sa v úlohe sociológov či politológov objavujú v mediálnych a pre nich nie celkom šťastne nazvaných pozíciách „expertov“, a sú agentúry, o ktorých nevedia nič ani médiá samotné. Práve tieto majú v prieskumoch dosť často čísla až neuveriteľné a odporujúce realite.

■ TÚŽBY A REALITA

Ak by sme na základe zverejnených prieskumov verejnej mienky, vykonaných relevantnými a známymi agentúrami, mali urobiť rebríček úspešných politických strán a hnutí, vyzeral by asi takto: Na prvom mieste zatiaľ stále SMER-SD, druhé miesto si pravidelne ako kolík v štafete odovzdávajú medzi sebou SNS a Sieť, dokonca v jednom prieskume aj OĽaNO, do parlamentu by sa dostalo i KDH a prešmykol by sa aj Most – Híd. Lenže – všetky prieskumy zachytávajú náladu v konkrétnom čase a politickom kontexte a na nejaké definitívne závery sú prakticky nepoužiteľné. Možno vyjadrujú trendy. Napríklad, že SNS sa trvalo mierne preferenčne dvíha, že SMER-SD začal zaznamenávať úbytok preferencií, že OĽaNO si drží priemer, aj keď sa to na prvý pohľad nezdá, a že KDH a Most – Híd sú stále parlamentnými stálicami. Sieť ako „nová“ strana sa akosi v obľube či „neobľube“ voličov nedokázala ustáliť a nejaký stabilnejší trend tejto strane nemožno spoľahlivo prisúdiť.

■ POLITICKÉ HRY

Politici často na nepriaznivé výsledky prieskumov reagujú slovným klišé o „zaplatenom“ prieskume, ale to súdny človek musí odmietnuť, lebo by išlo v podstate iba o vyhodenie peňazí von oknom. Skôr možno niektorým agentúram prisúdiť akúsi „mobilizačnú“ úlohu, ktorú nám adresujú v prieskumných posolstvách. Akoby sa snažili zverejnením nižšieho ako reálneho čísla podsunúť voličom mobilizovať sa, prípadne zas vyšším ako reálnym číslom naznačiť, že favorit je „za vodou“. Treba však dôrazne pripomenúť, že najviac manipulujú s výsledkami prieskumov samotné médiá, lebo každé číslo možno vykladať inak a v iných súvislostiach. O objektivite väčšiny médií na Slovensku treba radšej pomlčať.

Všeobecne platí, že súčasťou zverejnenia prieskumu zo strany média by malo byť aj zverejnenie ďalších údajov. Komu boli kladené otázky, dosiahnutá vzorka, kedy sa prieskum konal, aká výberová metóda bola použitá, ako boli informácie zbierané, či bolo použité váženie dát a ako presne zneli otázky.

VŠIMLI SME SI

Nech už je zrekonštruovaný „starý“ most cez Dunaj akokoľvek nedorobený a problematický, hlavné mesto SR ho bude používať a stretávať sa s ním budú nielen jeho obyvatelia, ale aj návštevníci a turisti. Most v každom prípade potrebuje názov a práve pri výbere jeho názvu treba apelovať na súdnosť tých, ktorí ho budú vyberať.

Názov nie je na vtipkovanie

Verejnosť mala právo navrhovať názvy pre túto staronovú dominantu mesta ešte donedávna. Mestu prišlo po výzve do konca januára 695 podnetov, z toho 680 elektronických. Zachovať pôvodný názov pritom navrhlo 235 ľudí. Rozhodovať sa však bude až v apríli, a to v ankete, ktorú by nemali obísť ani matičiari. Druhý najžiadanejší návrh na názov bol totiž Most Ľudovíta Štúra, ten získal 42 hlasov. Možno v tom zohrala úlohu aj skutočnosť, že sme v minulom roku oslávili dvojsté výročie narodenia Ľudovíta Štúra. A možno zavážilo, že most je pokračovaním Štúrovej ulice alebo sa prejavila iba súdnosť pôvodných Bratislavčanov. Tí sa vyjadrili aj za názov Most Františka Jozefa I., teda tak ako sa volal vôbec prvýkrát. Most generála M. R. Štefánika žiadalo 39 ľudí.

Medzi podnetmi sa však objavili aj hanlivé názvy ako Škaredý most, Zbytočný most, Most paštikárskych bojovníkov, Retro most, Most lásky, Maťaščikov priehradový most, Most Rabovačka či Most Iva Nesrovnala. Rovnako ako keď ľudia pomenovávali cyklomost v Devínskej Novej Vsi, aj teraz sa objavil návrh na Most Chucka Norrisa. Ten získal šesť hlasov. V najbližších týždňoch má zasadnúť odborná komisia zložená z historikov, hlavnej architektky mesta, vedúcej oddelenia kultúry a prizvaných odborníkov z oblasti histórie.

Matica slovenská navrhla, aby sa Starý most volal Most Ľudovíta Štúra. Teraz je ten správny čas, aby matičiari tento návrh podporovali intenzívne. Nech už udalosti okolo dostavby mesta boli akokoľvek kuriózne až smutné.

(ib)

Podpásový útok na štátnu inštitúciu zo strany Mosta – Híd

Ministerstvo postupovalo podľa zákona

„Je to prejav arogancie moci a ďalší dôvod na výmenu vlády tejto krajiny,“ vyhlásil poslanec NR SR a podpredseda Mosta – Híd Zsolt Simon. Text je uverejnený aj na stránke tejto politickej strany. Rezort kultúry podľa Zsolta Simona zneužíva svoje právomoci voči opozícii a neprimerane zasahuje do volebnej kampane.

„To, že ministerstvo koná nad rámec svojich kompetencií a tým aj nad rámec zákona, potvrdzuje prípad z Lučenca, keď mestu listom z 28. januára 2016 prikázalo odstrániť plagáty politickej strany z plôch určených na propagáciu kandidátov do parlamentných volieb,“ vysvetlil podpredseda Mosta – Híd s tým, že plánuje za to podať sťažnosť na Štátnu komisiu pre voľby a kontrolu financovania politických strán, ktorú požiada aj o nápravu.

Zsolt Simon ešte tvrdí, že odstráneniu plagátu tejto strany z výlepovej plochy predchádzal podnet občana, ktorý plagát napadol v súvislosti používaním jazyka národnostnej menšiny. „Na volebnú kampaň sa nevzťahuje zákon o reklame, pričom zákon o volebnej kampani neuvádza nič o používaní štátneho jazyka,“ pripomenul Zsolt Simon. Pripomeňme si však znenie spomínaného zákona o používaní štátneho jazyka, ktoré zrejme politik Mosta zjavne „prehliadol“. Najskôr však iná informácia: Registrovaná politická strana na Slovensku je právnická osoba zriadená iným zákonom. A teraz už citácia „jazykového zákona“: „Štátne orgány, orgány územnej samosprávy, iné orgány verejnej správy, nimi zriadené právnické osoby a právnické osoby zriadené zákonom používajú v úradnom styku štátny jazyk ... V štátnom jazyku sa ... vedie celá úradná agenda ... a informácie určené pre verejnosť...“ Volebný plagát je bez akejkoľvek pochybnosti „informácia určená pre verejnosť“. Zsolt Simon však povedal, že „po konzultácii s právnikmi sme dospeli k záveru, že ministerstvo kultúry neprimerane zasahuje do volebnej kampane opozície a som presvedčený, že takéto nezákonné konanie štátnej inštitúcie je nutné stopnúť už na samom začiatku. Ak sa tak nestane, zajtra sa môžu stať obeťou takejto arogancie moci štátostrany aj ďalší“, prejudikoval politik maďarskej komunity.

ČO INÍ NEPÍŠU

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky preto logicky vo svojom stanovisku tvrdí, že „je to práve strana poslanca Zsolta Simona, ktorá je podozrivá z porušenia zákona o štátnom jazyku. Tento zákon platí generálne a má zabezpečiť, aby všetky informácie zverejnené vo verejnom styku boli každému občanovi Slovenska k dispozícii aj v štátnom jazyku“. Ministerstvo upozorňuje, že na spomínanom plagáte strany Most – Híd sú aj informácie, ktoré nie sú preložené do štátneho jazyka, a preto oprávnene požiadalo o odstránenie tohto protiprávneho stavu.

Ivan BROŽÍK
Karikatúra: Andrej MIŠANEK

NÁZORY

Hrajú falošne, ale s citom

Maroš M. BANČEJ

Vynikajúca piešťanská skupina Slniečko mi iste prepáči, že som sa inšpiroval názvom jej ostatného CD Falošne, ale s citom. Táto muzikantská hláška totiž mimoriadne dobre vystihuje predvolebné aktivity istej časti, nazvime to – slovenských osobností. Na tomto mieste by azda bolo dobré aspoň charakterizovať termín osobnosť. Podľa všeobecných kritérií je to muž či žena, ktorí vo svojom odbore dosiahli vynikajúce výsledky, sú morálne a mravne vysoko vyspelí, schopní nadhľadu a dialógu. Je pravidlom, že za nich hovorí ich práca či dielo, tešia sa všeobecnej úcte a regrutujú sa zvyčajne zo strednej a staršej generácie. Aj keď máme na Slovensku pomerne slušné percento talentovaných, ba trúfam si povedať že aj geniálnych ľudí, skutočných osobností nie je až tak veľa. Aj vynikajúci vedec či umelec môže skĺznuť do jednostrannosti a mimo svoj odbor zaujímať tendenčné stanoviská. Skutočná inflácia osobností či skôr „osobností“ nastáva však pravidelne pred voľbami. Jednotlivé strany sa zúrivo usilujú zaradiť do šíkov svojich podporovateľov osobnosti také či onaké, často aj umelo vytvorené z inak priemerných ľudí. Nasleduje nejaká aktivita politicky motivovaná, list, stanovisko či výzva a pod ňou sú uvedené mená označené zvyčajne hlavičkou: Tieto osobnosti podporujú našu výzvu. Keďže drvivá väčšina takzvanej mienkotvornej tlače má svojich jasných politických favoritov, aj osobnosti podpísané pod touktorou výzvou sú v podstate konštantné. Napríklad nedávna výzva Hráme o veľa s pridruženým sloganom: „Nemám rád tunely, a preto pôjdem voliť.“ Cieľom aktivistov, ktorí ju organizujú, je zvýšiť účasť prvovoli-

KOMENTÁR

čov a chronických nevoličov tak, aby sa na voľbách zúčastnilo najmenej šesťdesiat percent voličov. Skutočne ambiciózny cieľ, navonok seriózne demokratický, v skutočnosti však cielene zameraný na zníženie percent súčasnej vládnucej strany Smer. Pokiaľ by prieskumy favorizovali niektorú z pravicových strán, kampaň by bola v obrátenom garde a vyzývala by skôr voliť konkrétny pravicový subjekt. Na záver nasleduje zoznam osobností podporujúcich výzvu Hráme o veľa. No a vidíme tu staré známe mená. Vedľa osobností, kde sa dá hovoriť o konzistentnom postoji a kusisku práce, je tu aj množstvo „osobnostôk“ z prostredia rôznych seriálových hercov, aktivistov zo všakovakých zázračných občianskych združení a neziskoviek i chronických „európanov“ a svetoobčanov s tendenciou velebiť, pravda po posledných udalostiach už opatrnejšie „multikulti“ agendu. Zdanlivo mierumilovný tón kampane dostáva na frak, keď sa paralelne začína v mene Hráme o veľa objavovať na internete fotografia staršej panej s textom, ktorý nabáda – choďte voliť, vari zveríte svoju budúcnosť do takých rúk. Podobnú kampaň „Prehovor deda, prehovor babku“ rozpútali podobní aktivisti pred časom v Česku a stretla sa s veľmi negatívnym ohlasom. Podsúva totiž verejnosti, najmä mladším ľuďom, že starší ľudia, dôchodcovia, sú hlúpi, bez názoru a zmanipulovaní. Generačné vymedzovanie sa jednej generácie voči druhej je v poriadku v technológiách, vo vede, v umení a podobne, ale šmahom ruky paušálne zaradiť seniorov do nejakej škatuľky zaváňa elitárstvom. A to z mnohých takzvaných osobností z tejto aktivity cítiť na sto honov. Paradoxne, aj keď ich spája prezieravý postoj k všetkému, čo má v názve národný, je veľká pravdepodobnosť, že pomôžu najmä stranám, ktoré v takej či onakej forme na národnú otázku reflektujú. No a na záver jedna z typických reakcií, ktoré sa na internete na margo výzvy Hráme o veľa objavila: Pred voľbami sa stále aktivizujú tí istí, ktorých poznáme ako bojovníkov za pravicu. Takýmito stupídnosťami sa zosmiešňujú pred celým Slovenskom. Pamätám sa, keď štetkami a červenou farbou prekrižovali Ficovu fotografiu. Tiež to bolo pred nejakými voľbami. Stále žijú v dogme, že to je dobre, keď Fico stratí, lebo tým získa opozícia. Čiže opozícia nezískava svojou prácou, svojou pozitívnou kampaňou, ale urážaním, zosmiešňovaním svojho oponenta. Preto ešte žiadna z opozičných strán nikdy voľby nevyhrala a ani nevyhrá, keď bude v tomto pokračovať.

Kontroly prinášajú (zdravé) ovocie

Ivan BROŽÍK

Úradné kontroly na dosiahnutie bezpečnosti ponúkaného sortimentu zo strany potravinového reťazca predstavujú ucelený systém. Jeho úlohou je zabezpečenie ochrany zdravia spotrebiteľa. Štátna veterinárna a potravinová správa SR (ŠVPS SR) za posledný štvrťrok vlaňajšieho roka vykonala 11 271 kontrol. Z nich až 915 našlo nedostatky, čo predstavuje 8,12 percenta kontrol. Percentuálne porovnanie s prvým štvrťrokom 2015 však hovorí o klesajúcej tendencii pochybení, a to s rozdielom 3,31 percenta. To by spotrebitelia už mali oceniť. Z uvedeného počtu kontrol bolo 10 791 bežných kontrol, 435 mimo pracovného času a 45 mimoriadnych celoslovenských kontrol. Pri každej kontrolné orgány zistili pokles pochybení prevádzkovateľov, no najvýraznejší klesajúci rozdiel zaznamenali kontrolóri pri kontrolách mimo pracovného času – až 38,39 percenta.

Kde sa teda pre spotrebiteľa podarilo „nastoliť“ bezpečnejšie prostredie? Dnes už vieme, že najviac nedostatkov vykázali najmä stredné predajne, za nimi malé

POZNÁMKA

a napokon hypermarkety a supermarkety. Treba však poznamenať, že práve v prvých dvoch spomínaných bolo vykonaných aj najviac kontrol (2 942 bežných kontrol a 86 mimo pracovného času). Stále teda platí, že nákup v malých predajniach je z hľadiska potravinovej kvality asi najbezpečnejší.

Proaktívna kontrola potravín na cestách sa zas ukázala ako výborný nástroj na zabezpečenie zdravotnej neškodnosti dovážaných potravín. Z celkového počtu 131 kontrol sa nekvalitu podarilo odhaliť v 5,13 percenta kontrol. V rámci kontrol počas transportu bolo uložených celkovo 28 pokút. Zaujímavé je, že najväčší podiel prípadov nezrovnalostí podľa miesta nakládky zistili kontroly pri tovare, respektíve u prepravcov pôvodom zo Slovenska, z Česka a z Poľska. Najčastejšie druhy nedostatkov sa prejavovali v nevyhovujúcej hygiene (60 percent), nedodržaní teplotného režimu (20 percent), chýbajúcom označení (13,33 percenta) a v znemožnenej kontrole chýbajúcej dokumentácie (6,66 percenta).

Aj vďaka intenzívnym kontrolám Slovensko od roku 2012 až do roku 2015 nezaznamenalo nijaký potravinový škandál. Sme jedna z mála krajín, ktorá sa môže touto pozitívnou skutočnosťou pýšiť. Ďalší pozitívny a výrazný posun nastal v znížení predaja potravín po dátume minimálnej trvanlivosti a dátume spotreby z približne 5 percent v roku 2012 na hodnotu pod 1,0 percenta v roku 2015.

Veľmi dobre znie aj informácia, že evidujeme pokles nedostatkov najmä pri dovoze potravín počas kontroly na cestách o 7,45 percenta v roku 2015 oproti roku 2012, keď boli zavedené. Najpreukázateľnejší pokles dosiahlo Poľsko s poklesom o 20,4 percenta a Slovensko s poklesom o 9,26 percenta.

Zdá sa, že potravinové kontroly zaberajú a ľudia si začali uvedomovať potrebu zlepšenia kvality kupovaných potravín. To posilňuje pozíciu zákazníka a na druhej strane prichádza aj pochopenie obchodníkov, že slovenské potraviny vykazujú minimálne nedostatky. Podarilo sa tiež prebudiť patriotizmus a vyvolať u slovenského zákazníka potrebu dostatku slovenských potravín na pultoch reťazcov.

Musíme si uvedomiť, že povinnosťou moderného predajcu je najmä korektná ponuka aj rovnaké správanie sa voči platiacemu zákazníkovi. Možno si niekto myslel, že obyvatelia Slovenska sú nejakou druhou či treťou triedou obyvateľov Európy. Ak si to aj myslel, veľmi sa zmýlil.

SPOZA OPONY

Prečo sú hádky o Vyšehrad

Dušan D. KERNÝ

Uprostred víru dní akosi bokom ostáva vytváranie ďalšej novej hranice v Európe. Vystihuje to týždenník The Economist z Londýna. V článku Big but bad Visegrad – Veľký, ale nedobrý Vyšehrad dal do jedného vreca štyri štáty. Dovedna sú síce veľké, ale nie sú európsky dosť prijateľné. Tieto štáty si dovolili mať vlastný postoj, takpovediac vlastnú národnú pozíciu. Na tejto vlne sú v týchto štátoch, osobitne v Poľsku a v Maďarsku, nielen národno-konzervatívne, ale aj populistické, európske normy nedodržujúce vlády také odlišné od demokracií v iných, západných častiach Únie.

Toto vytváranie atmosféry o akomsi zaostalom Východe nie je novinka. Už raz nám istý francúzsky prezident povedal, že sme prepásli vhodnú príležitosť, aby sme mlčali, aj keď išlo o kľúčové rozhodnutia týkajúce sa Európy a americko-európskeho spojenectva. Na druhej strane zasa hranice medzi starou a novou Európou vytýčil aj americký minister obrany. Termín stará Európa bol skôr hanlivý a „nová Európa“ lichotivý. Až na to, že Pentagón objavil „novú Európu“ u nás preto, lebo sme bezvýhradne podporili inváziu prezidenta a viceprezidenta USA do Iraku. Čo nám dnes už nijako lichotivo nepripadá.

Vždy sa prejavilo, ako inak nás vníma Západ. Pre nás prestal byť Západom, mysleli sme si totiž, že už sme „naspäť“ v Európe. Ale len čo sa objaví nejaká odchýlka od „západných“ či „bruselských“ úsilí už sa tu hneď prejaví, že to až také samozrejmé s rovnoprávnosťou štátov či jednotlivých politikov v EÚ alebo v NATO nie je.

Teraz ide o to zabiť jedným úderom mnoho múch. Lenže iný je prípad Orbánovho Maďarska a iný je prípad Kaczyńského Poľska. The Economist oprel kritické úvahy o názory Milana Niča z Bratislavy. Cituje ho, že dnes sa Vyšehrad stal skôr nadávkou. Matičná i nematičná verejnosť si toto meno azda dodnes pamätá z chýrneho vysielania Klubu mladých v novembri 89 v réžii Jozefa Kaisera, kde mladý študent Nič urobil všetko, aby detronizoval Vladimíra Mináča s celým jeho životopisom a tvorbou. Mináča, ktorý bol dovtedy predsedom Matice slovenskej. Tým vyvrcholilo dlhé úsilie nepripustiť, ako to bolo v matičných dejinách, aby sa z Mináča stal rešpektovaný „baťko“. Tento vrchol debaťkizácie Mináča má napokon ešte teraz po desaťročiach dosah v ešte neskončenej detronizácii jedného predsedu Matice za druhým, jednej autority, ktorá by sa mohla stať národnou, za druhou.

Pikantériou onej relácie bolo, že len krátko predtým dvojicu autorov Kaiser/Princ predseda Matice podporil v celosvetovom putovaní dookola zemegule za krajanmi. Vtedajší študentský kritik je dnes doma i v zahraničí citovaným odborníkom zo širšej bezpečnostnej komunity na Slovensku. No hádzaniu Bratislavy do jedného vreca s Budapešťou a Varšavou – ako odstrašujúcich prípadov – treba rozumieť. Ide o to za každú cenu, keď sa to nepodarilo vo vlasteneckom Maďarsku a Poľsku, rozbiť možnosť vytvorenia ďalšej vlády silnej strany na Slovensku. „Západné“ médiá už raz označovali vládu R. Fica za nacionalisticko-extrémistickú.

Nie je náhoda, že práve teraz v čase narastajúcej majdanizácie sú pre „Západ“ mierou vecí na Slovensku kritici vlády. Je to dymová clona. Slovensko je na rozdiel od Maďarska a Poľska členom eurozóny. Najsilnejšie štáty pripravujú vytvorenie ministerstva financií. Otvorene hovoria: bude si to vyžadovať rozsiahly presun kompetencií, suverenity národných štátov v prospech ústrednej inštitúcie. Tá je nevyhnutná na udržanie stability eura – a pre riadenie finančnej politiky členských štátov. Už terajšia majdanizácia, pouličné protesty vytvárajú pre akúkoľvek vládu či akékoľvek vlády na Slovensku nástroj na „tchatcherovský“ prístup k štrajkom. K ráznej reforme, rozumej zníženiu, k „rozpočtovej racionalizácii“ stavov zdravotníctva, ako aj regionálneho a vysokého školstva. Ak sa vytvorí spoločné európske ministerstvo financií, nebude mať slovenská vláda v rozpočte veľký priestor na kompromisy. A demonštranti oveľa dlhšiu cestu než do bratislavského Grasalkovičovho paláca.

SEBAOBRANA

***Priblížiť** obdobie rozmachu používania počítačov u nás z pohľadu komunity vtedajších nadšencov sa rozhodol bývalý hacker M. Pikus. Podľa svojho vyjadrenia na sociálnej sieti pripravoval text pre svoje deti, nakoniec ho však zverejnil aj pre verejnosť. O tom, že nejde len o nostalgické spomínanie, ale aj o priznanie kontroverznej činnosti v kyberpriestore, svedčí nabúranie emailovej schránky bývalého prezidenta SR či prienik na web českého ministerstva obrany.*

Hackovanie

V spomienkach bývalého hackera je podstatný rok 1996. Úspešne zaslal e-mail v mene vtedajšieho prezidenta M. Kováča do rádia Rock FM, kde si chcel dať zahrať netradičnú pieseň na želanie. Správa sa tvárila ako pravá komunikácia zo strany prezidentskej kancelárie. Za úspešným pokusom vraj stálo odchytené heslo a upravená schránka na serveri. O dosť vážnejšie vyznieva napadnutie webu Ministerstva obrany ČR v novembri toho istého roku. Podľa Pikusa web spolu s ďalšími členmi hackerskej komunity „trocha zmenili“.

Cieľom bývalého hackera je poukázať na význam tunajšej hackerskej scény v čase, keď bolo využívanie internetu na Slovensku v plienkach. Užívatelia vraj ani netušili, že slovenskí hackeri zásadne zmenili to, akým spôsobom dnes vnímame technológie. Postupne prestávalo platiť, že čo je v počítači, musí byť pravda. Ľudia začali chápať, že podobne ako na ulici ani v kyberpriestore nemusí byť bezpečne. Podľa odborníkov hackovanie pred dvadsiatimi rokmi sa od toho súčasného veľmi líšilo. K dispozícii boli len veľmi obmedzené informácie o akýchkoľvek známych chybách vo funkčných systémoch, ktoré mohli útočníci zneužiť. Aby sa im činnosť darila, v napadnutých počítačoch nastražili „zadné vrátka“ a odchytávali sieťovú komunikáciu na získanie prístupových údajov k ďalším serverom. V napadnutom systéme sa usadili viacerými spôsobmi, na ochranu počítača bola potrebná kompletná reinštalácia. V čase, keď boli počítače drahou investíciou, bolo to pre mnohých užívateľov tragické. Hackeri však údajne nenapádali počítače radových súkromných občanov.

Dnes sa musia súkromné osoby obávať útokov z celého sveta najmä cez vírusy a desiatky iných nástrah. V bezpečí nie sú ani počítače verejných činiteľov. Svedčí o tom aj fakt, že súkromnú emailovú korešpondenciu premiéra Českej republiky Bohuslava Sobotku hackeri odcudzili a zverejnili na internete. V emailovej schránke boli údajne aj správy, ktoré si premiér písal s inými politikmi, právnikmi, úradníkmi či osobnými priateľmi. Nie je to prvýkrát, čo hackeri zaútočili na účet B. Sobotku. Už v decembri minulého roka došlo k odcudzeniu jeho súkromného profilu na sociálnej sieti. Profil zahltili v mene Sobotku kontroverznými až drastickými správami o utečencoch a politike. K emailovému účtu českého premiéra sa najnovšie útočníci dostali s veľkou pravdepodobnosťou cez formulár zabudnutého hesla. Samotný premiér sa k pravosti korešpondencie nevyjadril. Kauzou sa zaoberá polícia.

V súčasnosti je síce úroveň zabezpečenia systémov v porovnaní s minulosťou na oveľa vyššej úrovni, ale pred útokmi hackerov nie je v bezpečí nijaký počítač, a teda ani jeho užívateľ.

Robert LANDIS

Rozhovor so spevákom Zóny A Petrom Koňýkom Schredlom

Demokracia sa vyvíja akosi čudne

Zhováral sa Maroš M. BANČEJ – Foto: archív P. Schredl

Peter KOŇÝK SCHREDL patrí medzi zakladateľov pankovej hudby na Slovensku. V roku 1984 stál pri zrode legendárnej skupiny Zóna A. Odvtedy v jej rôznych zostavách pôsobí ako spevák a frontman. Tento štýl hudby nebol pred novembrom 1989 v kurze, hudobníkov pankových kapiel často šikanovala Verejná bezpečnosť či príslušníci ŠtB. Peter Schredl koncertuje so Zónou A, má zamestnanie, rodinu a žije v Devínskej Novej Vsi.

● Punková skupina Zóna A, no a samozrejme ty ako jej zakladateľ a líder patríte medzi slovenské hudobné legendy. Zmenil sa odkaz slovenského panku od osemdesiatych rokov po dnešok? Hovorí sa, že vtedy to bolo o rebélii, ale aj o zábave, a dnes je to už iba o zábave.

Čo sa týka našej kapely, tak to tak nejako bolo, tá rebélia sa po osemdesiatom deviatom vytrácala, pretože sme boli v tom, že sme vyhrali. Že sme porazili režim, ktorý nás prenasledoval, zakazoval nám hrať, normálne fungovať, cestovať... Dokonca aj keď sme mali hrať na festivale v spriatelenom socialistickom Poľsku, tak nám ŠtB zobrala pasy, aby nám to znemožnila. Preto tej rebélie po prevrate ubúdalo, zabávali sme sa, pili, hýrili, ale postupne nám došlo, že táto naša demokracia sa vyvíja nejakým čudným smerom a že tento štát neovládajú nami zvolení politici, ale všelijaké nadnárodné korporácie a rôzni veľmi pochybní domáci zbohatlíci, ktorí majú toľko peňazí, že si môžu dovoliť kúpiť každé médium a takmer každého politika. Takýto stav a smerovanie spoločnosti sa nám bridí, tak okrem zábavy sa do našich postojov a textov rebélia veľmi rýchlo vrátila.

● Dovolím si odcitovať tvoje slová z istého rozhovoru: „Politika podľa mňa do panku nepatrí a politické kapely ma ani vôbec nebavia, sú to väčšinou pokrytci, sráči a študenti. Komunisti sú skoro to isté ako fašisti, opačná strana tej istej mince.“ Stojíš si za nimi aj dnes?

No, tým som mal na mysli tie primitívne ultraľavicové sloganovo šablónovité kapely, ktorých bolo po svete veľmi veľa. Osemnásťroční študenti z dobre situovaných rodín si založili kapelu, dali tam pár revolučných sloganov a tvárili sa veľmi dôležito, vykrikovali, že ľudia si majú otvoriť oči a nasledovať ich myšlienky, ktoré však neboli vôbec ich myšlienkami, ale pochybnou zlátaninou myšlienok, ktoré do nich natlačili na vysokých školách ich rovnako pochybní učitelia.

Frontman skupiny Zóna A Peter Koňýk Schredl má zriedkavo triezve názory...

Komunizmus je utópia, to je jasné každému normálnemu človeku. A fašizmus je dnes, bohužiaľ,

opäť na vzostupe. Ako inak nazvať dobyvačnú politiku USA? Američanom sa podarilo s pomocou svojich európskych vazalov a s masívnou podporou medzinárodného bankovníctva, nadnárodných korporácií a mainstreamových médií ukradnúť obrovskú časť svetového bohatstva. Ale to im nestačí, chcú mať všetko, chcú mať pod kontrolou celý svet. Toto je predsa jasný fašizmus! Ale oni pomocou nimi platených a vlastnených „nezávislých“ médií a „ľudsko-právnych“ organizácií tak onálepkujú hneď každého, čo sa snaží ich konanie kritizovať. Ak si dovolíš pochybovať o vznešenosti ich cieľov, si fašista.

● Na niektorých internetových portáloch si označovaný za neznášanlivého, priam nacionalistu. Prečo u nás niektorí ľudia doslova neznášajú vlastencov, teda patriotov, keď na druhej strane je to v ich milovanej Amerike prirodzená vec?

Ide väčšinou o portály platené týmito všelijakými sorosovskými americkými nadáciami, tak je prirodzené, že napádajú ľudí, ktorí kritizujú ich snahy o likvidáciu európskych národov a európskej kultúry. Vládnuce kruhy v USA vidia, aké majú doma obrovské problémy s Afroameričanmi a Hispáncami. Preto vedia, že ak si chcú udržať dominantné postavenie vo svete, musia tieto problémy rozšíriť aj do Európy. S pomocou svojich európskych vazalov sa snažia zaplaviť Európu podobne neprispôsobiteľnými a neintegrovateľnými ľuďmi, ktorí tu majú spôsobiť kultúrny a ekonomický rozvrat.

● Nadviažem na predošlú otázku. Na internete ťa často napádajú, že si sa spreneveril „pankovým ideálom“, keďže otvorene hovoríš napríklad o migrantoch a problémoch s nimi a o podobných „nekorektných“ témach?

Ale kto ma napáda? Sú to väčšinou nejaké anonymné táraniny. No a tie „pankové ideály“ kto vymyslel? Za komunistov bola v Česko-Slovensku pomerne silná panková scéna a väčšina tých známejších kapiel mala na „neprispôsobivých občanov“ a na prisťahovalcov z iných kultúr veľmi kritické názory. Tři sestry, Hrdinové nové fronty, Šanov 1, Hubert Macháně a ďalšie... všetky mali vo svojich pesničkách a názoroch jasno. Dokonca aj Slobodná Európa hrávala ešte v roku 1990 náš „Cigánsky problém“. Mladí ľudia proste nejako intuitívne a nezávisle od seba zistili, že títo ľudia do našej kultúry nepatria a že je to pre ňu hrozba. Až po prevrate sa podarilo západným ľavicovým aktivistom pomocou rôznych fanzinov a propagáciou tých „správnych“ anarchisticko-pankových kapiel zaviesť k nám tú politickú korektnosť, ktorá však pochovala v panku slobodu. No a sloboda a boj za ňu, to je predsa ten najväčší pankový ideál.

● Ako vnímaš našu súčasnú hudobnú scénu? Najmä z pohľadu vysielania súkromných, ale aj verejnoprávnych médií? Myslíš si, že povinné kvóty slovenskej hudby v našich médiách pomôžu napríklad začínajúcim kapelám?

Ja som s našou hudobnou scénou spokojný (úsmev). Nie je veľká, ale je rozmanitá a myslím si, že aj pomerne kvalitná. Kvóty asi začínajúcim kapelám príliš nepomôžu, tie sa do playlistov dostanú ťažko, ale vnímam ich ako veľmi správny krok. Nás sa to síce netýka, my sme okrajový žáner (úsmev), ale určite treba podporovať domácich interpretov a tvorcov, treba podporovať domácu kultúru. Len hiphop by som do kvót určite nezarátaval, to nie je domáca hudba, aj keď tam dakto dačo po slovensky brble (smiech). Je tu ešte jedna vec, ktorá by, myslím, domácej hudobnej scéne dosť pomohla, a tou by bola nejaká podpora rockových klubov, že by im napríklad miestna samospráva zaplatila elektrinu, vykurovanie, možno časť nájmu...? Kvalita klubov by tým určite stúpla a mohli by si dovoliť urobiť koncerty aj pre tie začínajúce kapely.

● V jednej svojej piesni spievaš: „Nezmením sa, nezmením sa, nie!“ Bude to platiť prinajmenšom do tvojej šesťdesiatky?

A ja ešte nemám šesťdesiat? Dakedy sa tak cítim...

O ČOM JE REČ

O Haverlovi a zdravotníctve

Peter ŠTRELINGER

Zomrel Leopold Haverl, vynikajúci herec, člen činohry SND, ďalšia z nezabudnuteľných legiend. Slovensko je opäť chudobnejšie o veľkú umeleckú osobnosť. „Hafi“ (tak ho volali priatelia, ale aj známi) bol jednoducho „pán umelec“. Táto moja glosa vyjde v novinách pár dní po jeho pohrebe, v čase, keď by oslávil svoju osemdesiatku (narodil sa 16. februára 1936). Stále mi znie v ušiach jeho charizmatický, zvláštne zafarbený hlas, vďaka ktorému bol často obsadzovaný aj v rozhlasových dramatických reláciách. Nechcem si prihrievať vlastnú polievočku, ale predsa pripomeniem, že hral aj v niekoľkých mojich rozhlasových poviedkach (napr. Čajka, Hrabošov sen). Hafiho som poznal i z jeho návštev na Longitále (bratislavská časť v Karlovej Vsi – Staré Dlhé diely), kde navštevoval svojho bratranca Milana, môjho suseda. Rád som sa s ním zhováral o divadle, nadávali sme vedno na politiku a politikov. Zhodli sme sa v tom, že človek je v tomto novodobom marazme doslova nič, zrnko piesku v púšti. Bezmocný červiačik. Nedajbože, aby si sa ocitol v úzkych, nikto ti nepomôže. Darmo som namietal, že on je predsa len verejne známy – herec. Herec? Mával rukou, aj na nás každý kašle, najmä keď máš po sedemdesiatke, patríš do starého železa. V posledných rokoch života nebol zvlášť veľkým optimistom. Na príčine boli choroby, ktoré ho kvárili! Pre obličky musel v poslednom období tráviť viackrát do týždňa na dialýze. Napriek tomu bol stále umelecky činný, populárny napríklad v televíznom seriáli Divoké kone. Oslava jeho osemdesiatky sa pripravovala v bratislavskom V-klube. Žiaľ, Hafiho piateho februára skoro ráno skolila mŕtvica. Jeho manželka privolala večer o ôsmej záchrannú službu. Pri mozgovom kolapse je dôležitá rýchlosť, aby sa postihnutý dostal čo najskôr do nemocnice. A marazmus, či skôr chaos, ktorý vládne v slovenskom zdravotníctve, sa prejavil aj v prípade záchrany hercovho života: záchranka ho vozila cez pol mesta. Sprvu do starej Univerzitnej nemocnice, kde vraj nemali na JIS-ke miesto. A tak museli s ním ísť až do nemocnice v Ružinove. Ako sa neskôr vyjadrili kompetentní hovorcovia nemocnice aj záchrannej služby, Leopoldovi Haverlovi by sa už aj tak život nepodarilo zachrániť, postihnutie bolo smrteľné! Nuž, nebudem s tým polemizovať. Lebo na vine je systém. Byrokracia, organizácia zdravotníctva, kde človek je často až na poslednom mieste v poradí! Netáram, mám s tým totiž vlastné skúsenosti. A vôbec nie je dôležité, kto je akurát vo vláde, kto je práve ministrom zdravotníctva. Uvediem príklad: pred vyše desiatimi rokmi skolabovala moja manželka, novinárka. Bolo to ráno pred deviatou. Sanitka záchrannej služby prišla síce včas, odviezla manželku do nemocnice na Miczkiewicovej ulici v centre Bratislavy. Moja žena vyše hodiny ležala nedôstojne na chodbe. Nik sa o ňu nestaral. Po ďalšej hodine som sa odvážil zaklopať na dvere ambulancie. Objavila sa nahnevaná tvár lekára. Pacientka sa nechce dať vyšetriť. Akože nechce? Rozhorčil som sa, veď je v bezvedomí! Napokon mi zišlo na um privolať známeho profesora z neurológie. Na jeho popud manželku vyšetrili. A rozhodli, že nemocnica nemá miesto pre takéto prípady, tak ju previezli do nemocnice na Kramároch. Tam pokračovala dramatická anabáza. Tento prípad vraj môžu riešiť iba v nemocnici v Ružinove na plastickej chirurgii! Zdôrazňujem, že pacientka bola stále v bezvedomí. Dehydrovaná. Bol august a vládli neúprosné horúčavy. Nebudem príbeh ďalej naťahovať. V Ružinove sa čudovali, čo tam pacientka robí, a tak ju sanitka viezla naspäť na Oddelenie neurológie na Kramároch. Tam ju večer napokon hospitalizovali. Toto vozenie po bratislavských nemocniciach trvalo nekonečných desať hodín... Zázrak, že nezomrela vtedy, ale až o desať mesiacov neskôr. Možno som sa mal sťažovať, súdiť sa. Ale človek sa cíti v podobných prípadoch bezmocný. V našich, demokratických pomeroch je to tak, ako vraví známe porekadlo: „Pomôž si, človeče, sám, pomôže ti aj Pán Boh!“ Lekári aj sestry chystajú sa opäť štrajkovať, majú nizke platy! A čo my ostatní?

Merkelovej hostia si hovejú v azylovej bavlnke a ich požiadavky sú bezbrehé

Ani po kolínskej noci mnohí nechápu

Tohtoročný Silvester v Kolíne nad Rýnom sa začal arabsko-moslimským folklórom. Výsledkom je vyše osemsto trestných oznámení na „severoafricky a arabsky vyzerajúcich“ mužov za sexuálne delikty a krádeže. O podobný folklór sa „budúci Nemci“ postarali aj v Hamburgu, Stuttgarte, vo Frankfurte, v Bielefelde, Leverkusene, Düsseldorfe, Berlíne, Brémach a ďalších mestách.

Od našej spolupracovníčky v Nemecku Dariny VERGESOVEJ – Foto: internet

Kto je za toto zodpovedný? Vláda? Tá sa tvári „ja nič, ja muzikant“, vyhovára sa na políciu. Tá zlyhala, lebo nenasadila dostatočný počet policajtov a okrem toho v oficiálnej správe uviedla, že silvestrovská oslava prebiehala pokojne. Polícia sa bráni, že v uliciach bolo raz toľko policajtov ako po iné roky. A čo sa týka „pričesanej“ správy o priebehu silvestrovskej noci, konala sa tak ako sa konala, lebo šlo vraj o „háklivú vec“. Reakciu polície pochopí iba ten, kto sa aspoň trochu vyzná v nemeckej politike. Desaťročia nesmie polícia zverejniť etnické pozadie páchateľov, ak nejde o Nemcov. Podobne reagujú aj médiá, ak ide o páchateľa s imigrantským pozadím. Štatistiky o kriminalite cudzincov, azylantov a imigrantov v Nemecku sú nepoužiteľné!

Budúcnosť plotov a aj tých, čo ich majú chrániť, je neistá.

■ IBA PREDOHRA

Podľa pesimistov Kolín je vraj iba žurnál, hlavné predstavenie ešte len príde! Nejednému naivnému Nemcovi, ktorý iba nedávno behal s transparentom „Vitajte“, otvoril oči. Zalepené ich však majú ešte stále tí, čo túto katastrofu vyvolali...

Po kolínskej silvestrovskej noci dostali do prvej polovice januára priestor na televíznych obrazovkách aj kritické hlasy o imigrantskej kríze. V druhej polovici mala slovo skôr druhá, liberálnejšia strana . Útočí sa agresívne, ba až rasisticky proti občianskemu hnutiu PEGIDA (Patriotische Europäer gegen die Islamisierung des Abendlandes – Európski patrioti proti islamizácii západneho sveta) a politickej strane Alternative für Deutschland (Alternativa pre Nemecko).Ozývajú sa rôzni experti na pravicový extrémizmus a predstavitelia strán, ktorým sa počet imigrantov v Nemecku ešte stále máli. Rozmazávajú sa také prípady, kde nemeckí školáci mali zbiť chlapca z Pakistanu alebo zo Sýrie. O tom, že nemecké deti sa cez školskú prestávku boja vyjsť na dvor, lebo ten patrí malým Turkom, mlčia. Na obrazovkách vedú debaty o náraste pravicového násilia a o otvorenom rasizme voči imigrantom. Varujú pred sprísnením zákona a odsune páchateľov. Ponadávajú si na „rasistov“ Orbána a Fiku (t. j. Fico), ktorí nechcú moslimov. Do nemilosti sa dostalo aj povolebné Poľsko, ktoré sa vraj odvracia od Európy. To preto, lebo nechce moslimov a usiluje sa robiť vlastnú, národne orientovanú politiku.

■ DANAJSKÝ DAR

Iba nedávno Angela Merkelová (CDU) a Sigmar Gabriel (SPD) vyhlasovali, že imigranti, ktorí prichádzajú do Nemecka, sú väčšinou vysoko kvalifikované sily, ktorých potenciál treba využiť. Katrin Göring-Eckardtová z frakcie Zelených jasala, aké je veľkolepé, že státisíce imigrantov prichádzajú do Nemecka a ako sa teší ich príchodu. Sú podľa nej darom pre Nemecko, ktoré sa zásadne zmení. Vraj omladne, bude pestrejšie nábožensky a kultúrne a podnikatelia dostanú potrebnú odbornú pracovnú silu!

Ozývajú sa však aj kritické hlasy. Bavorský politik, generálny sekretár CSU Andreas Franz Scheuer vystríha, že tridsaťpäť percent imigrantov sú analfabeti. Bavorská ministerka hospodárstva Ilse Aignerová (CDU) povedala pre noviny Rheinische Post, že deväťdesiat percent imigrantov nemá dostatočnú kvalifikáciu pre nemecký pracovný trh. Podobne tvrdí nemecký Spolkový úrad pre migráciu a utečencov (BAMF). Podľa neho vyše deväťdesiat percent Sýrčanov nemá potrebnú kvalifikáciu a každý štvrtý Iračan nemá nijakú kvalifikáciu. Všetko sú budúci prijímatelia sociálnych dávok!

■ LEN ČO CHCÚ...

Podľa A. F. Scheuera osemdesiatpäť percent imigrantov tvoria mladí muži, ktorí prišli do Nemecka za lepším životom. Ubytovaní sú v azylových domovoch, kde má polícia s nimi plné ruky práce. Médiá o tom však vytrvalo mlčia. Neustále dochádza ku konfliktom buď medzi samotnými imigrantmi, alebo k útokom na proviantnú obsluhu a kuchynský personál.

Robia, čo sa im zachce, a sú stále nespokojní. Personál majú za svojich sluhov a tak sa k nemu aj správajú. Nemožno im vyhovieť. Zjedia iba to, čo im chutí, zvyšok vyhodia a idú si po ďalšiu porciu. Podobne je to s oblečením. Známe a kvalitné značky popredajú a prídu si po ďalšie. Keď im personál na to príde a odmietne im vydať nové oblečenie, zavolajú políciu. Tá zvyčajne rozhodne, že im nové oblečenie musia vydať.

Boje medzi Arabmi a černochmi sú na dennom poriadku a polícia nesmie tvrdšie zasiahnuť, môže im iba dohovárať. Kto všetko v azylových domovoch býva, ťažko zistiť. Mnohí z nich majú falošnú identitu. Iba nedávno sa náhodne zistilo, že jeden z migrantov mal dokonca sedem identít. Nadobudnúť novú identitu nie je nijaký problém. V Grécku možno za tritisíc eur dostať hocijaký cestovný dokument, vybavený aj elektronickým čipom. Vyrábajú sa v Číne a obchodujú s nimi najmä Pakistanci. Letia najmä sýrske pasy. Tie zaručujú, že ich majiteľ má v Nemecku azyl už akoby vo vrecku.

■ NIJAKÝ REŠPEKT

Na záver niekoľko slov Rainera Wendta, predsedu Nemeckej policajnej odborovej organizácie (DPolG): Na konto imigrantov idú kriminálne činy ako ublíženie na tele, sexuálne obťažovanie, znásilnenia (aj detí v azylantských domovoch), rabovanie obchodov, ohrozovanie kresťanov a pod. Pred nemeckým zákonom nemajú títo muži nijaký rešpekt. Vedia, že polícia nesmie použiť ani slzný plyn, ani obušky a že ich priestupky nemajú podstatnejší vplyv na priebeh ich azylového konania. Nemožno odsunúť ani tých najnebezpečnejších kriminálnikov do štátu, v ktorom je vojna alebo im tam hrozí prísny trest či trest smrti. Wendt ďalej tvrdí, že pri páchateľoch s cudzineckým pozadím alebo pri azylantoch sa nesmie uvádzať národnosť. Keď sú páchateľmi povedzme Rómovia, tak sa do hlásení a zápisníc napríklad uvádza „ľudia so striedavým bydliskom“. Aj na vraždy zo cti (krvná pomsta) si nemecké úrady tak zvykli, že ich pomaly ani neregistrujú.

Nie je výsmech a na pováženie, že mladí Nemci bojujú v Sýrii a kde-kade a ich rovesníci – Merkelovej „hostia“ – si hovejú v Nemecku?!

Plán autonómie predstavili aj premiérovi Viktorovi Orbánovi

Maďarónski politici chcú južný región!

Podľa Roberta Fica sú vzťahy medzi Slovenskom a Maďarskom v súčasnosti najlepšie za posledné roky. Maďarsko sa muselo sústrediť na odrazenie toku imigrantov a pomáhalo mu v tom aj Slovensko poskytnutím policajných síl. Vzťahy medzi politickými špičkami sú teda dobré a zdá sa, že ich nemôže narušiť ani pôsobenie poslanca maďarského parlamentu za stranu Jobbik, ktorý napriek súdnemu rozhodnutiu nezavrel svoju ilegálnu kanceláriu v Dunajskej Strede.

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Strana maďarskej komunity bola v končiacom sa volebnom období mimo slovenského parlamentu, chce sa však dostať do NR SR v marcových voľbách.

■ ZMENILI RÉTORIKU

Strana kandiduje vo voľbách na čele s predsedom Józsefom Berényim. Ako dvojku postavila SMK neúspešného prezidentského kandidáta spred troch rokov Gyulu Bárdosa. Ten povedal: „Pojem autonómia sa v rámci SMK nepoužíva,“ a dodal, že v strane sa hovorí o samosprávnom princípe. K tomu sa vyjadril tento mesiac aj predseda SMK Berényi: „Južný región by bol vhodný. V južnom regióne by sa dalo aj iným spôsobom zaviesť používanie jazyka maďarskej menšiny a zároveň zachrániť školy a kultúrne zariadenia.“ Takže slovo autonómia by sme v aktuálnom oficiálnom predvolebnom programe SMK hľadali márne. Cieľom vraj je dosiahnuť, aby boli územia južného Slovenska spojené v spoločnom vyššom územnom celku, keďže súčasný systém samosprávnych krajov podľa tejto strany nerešpektuje prirodzené regióny.

Lenže v júni 2014 v denníku Pravda vyšla správa, že: „Strana maďarskej komunity má pripravený plán autonómie a predstavila ho už aj maďarskému premiérovi Viktorovi Orbánovi počas jeho májovej návštevy na Slovensku“. Informáciu vtedy potvrdil aj člen predsedníctva SMK a zároveň čerstvo zvolený europoslanec Pál Csáky s tým, že „legislatívne by plán autonómie chcela SMK presadiť najskôr po parlamentných voľbách v roku 2016“. Núka sa tu otázka, či zrazu je všetko inak a SMK na autonómiu rezignovala nielen v rétorike, ale aj v skutočnosti, alebo ju len stiahla zo slovníka a ide na to poza bučky s inými označeniami toho istého obsahu?

■ VYSLOVIL TO

Do redakcie sa nám ozvali viacerí matičiari, ktorí si popri cestách všimli výrazný predvolebný bilbord s heslom autonómia. Propaguje sa tak tridsaťosemročný stavebný inžinier Béla Halász z Kolárova, ktorý figuruje v rámci kandidátky SMK na poslednom mieste s číslom 150. Bilbordu dominuje slogan: „Én kimondom: Autonómia!“ čo v preklade do slovenčiny znamená: „Ja to vyslovím: Autonómia!“ Neprehliadnuteľný je aj grafický prvok, ktorý vytvára upletené

srdce z názvov južných slovenských regiónov ako Gemer, Novohrad, Žitný ostrov či Hont a z heslovitých výrazov ako identita, rodina, spolupráca, súdržnosť. Od hesiel sa naprieč bilbordom tiahne červeno-bielo-zelená maďarská trikolóra. Béla Halász nie je nováčikom na kandidátke SMK. Za stranu chcel byť poslancom NR SR už v roku 2010, keď kandidoval s číslom 24. Strana sa vtedy cez hranicu päť percent nedostala a B. Halász neskôr po páde vlády Ivety Radičovej v predčasných voľbách do súčasného dosluhujúceho parlamentu na kandidátke nebol.

Kandidát Béla Halász sa teraz zviditeľnil, lenže svojím „vyslovením“ ide proti volebnému programu aj proti oficiálnej línii strany. Od pojmu autonómia sa SMK aktuálne dištancovala niekoľkokrát a ani vo svojom programe nič podobné nespomína. „Strana maďarskej komunity chce svojím programom osloviť predovšetkým južné Slovensko a maďarských voličov na Slovensku,“ stojí v úvode volebného programu SMK. Ako sa stavia vedenie strany k predvolebnému počinu kandidáta číslo 150? „V SMK je povolená aj individuálna kampaň,“ povedala ešte v lete minulého roku tlačová tajomníčka strany Helena Fialová. Kristián Forró ako vedúci volebnej kampane SMK k záležitosti B. Halásza aktuálne vyhlásil: „Vzhľadom na to, že bilbord nebol schválený a ide proti stratégii strany, sťahujeme ho z kandidátky.“ Taká vec si však vyžaduje určité administratívne úkony.

■ SÚKROMNÁ INICIATÍVA?

Ak sa kandidát Béla Halász za vlastné peniaze snažil riadne zviditeľniť a zvýšiť si šancu, aby sa z najspodnejšej priečky kandidátky prekrúžkoval až do parlamentu, bola to vraj jeho súkromná iniciatíva. No je tu jeden prvok, ktorý nie je zanedbateľný. Halász svojím otvoreným vyslovením hesla autonómia, ktoré SMK teraz zrazu nepoužíva, nereprezentuje iba sám seba. Vyslovil sa nepochybne aj za iných iredentistov, ktorí tu pod rúškom občianskych slobôd pracujú na svojom pláne zmeniť južné Slovensko na autonómnu oblasť, hoci v rámci Európy je to v súčasnosti už prežitok. Za prežitok však autonómiu určite nepovažujú napríklad v Maďarsku členovia strany Jobbik a ich priaznivci na juhu Slovenska.

JAZYK A DOROZUMIEVANIE

Slovenská verejnosť takmer nič netuší o používaní dvojjazyčných názvov. Inak by sa nenechávala tak pohodlne unášať hlavným prúdom. A práve o to ide – mechanické a nekontrolované používanie dvojjazyčných názvov v štátnom jazyku, ktoré sa týkajú slovenského juhu. Autori dvojjazyčnej politiky a jej šíritelia majú mimoriadny záujem zaviesť dvojjazyčnosť v úradnom aj vo verejnom živote, a to nielen na juhu. Robia to všetkými možnými spôsobmi, ale zdá sa, že najlepšie sa ujíma „medovo-motúzová“ výchova.

Most alebo Most – Híd?

Typickým príkladom sú dvojjazyčné názvy menšinových politických strán. Obe menšinové maďarské strany u nás sú oficiálne registrované ako Most – Híd a SMK – MKP (Strana maďarskej komunity – Magyar Közösség Pártja). Prečo sa však v slovenčine ujal dvojjazyčný názov Most – Híd a názov strany SMK len ako SMK, môže mať viacero dôvodov. Ale nejde ani tak o homogénne porovnanie v jednom jazyku. V maďarčine platia iné pravidlá. Pre zasvätených nie je náhoda, že v maďarských textoch nie je zvykom používanie dvojjazyčných názvov týchto strán, ale iba maďarský názov Hid, rovnako ako tvar MKP, vo výnimočných prípadoch, ako sú logá alebo právne dokumenty, aj dvojjazyčný tvar. Tu už dôsledná dvojjazyčnosť nie je žiaduca, je priam škodlivá pre tzv. „čistotu materinského jazyka“ a dodnes prežívajúci odpor k slovenskému jazyku.

Mimochodom, mesačník Nitrianskeho VÚC Župné ozveny doviedol túto politiku až do absolútnej dôslednosti, do maďarčiny sú prekladané aj názvy slovenských politických strán, v slovenčine majú menšinové strany dvojjazyčný názov. „Dvojjazyčnatý“ plán etnických zmocnencov je spolu so vzdelávacím a s kultúrnym základným pilierom menšinových samospráv, teda autonómie slovenského juhu. Aj keď jej samotní navrhovatelia hovoria radšej o samospráve, lebo „Slováci sú citliví na slovo autonómia“. Nakoniec, deklarujú to vo svojich politických programoch dve menšinové strany – SMK priamo hovorí o uznaní maďarského jazyka ako regionálneho úradného jazyka v oblastiach obývaných maďarskou menšinou, Most ide na to úlisnejšie – národnostná politika sa má sústrediť na jazyk, právo na používanie národnostného jazyka sa má odvíjať od najčastejšie používaného jazyka. Čo je, pochopiteľne, výhodnejšie v prospech kvantity používateľov maďarčiny a tým oprávnenie a legitimita požiadaviek na väčšie jazykové práva. S týmito, v minulosti prísne utajovanými dokumentmi sa každý môže slobodne zoznámiť.

To, čo jedna (a podstatná) časť používateľov slovenčiny ako materinského jazyka považuje za súlad s predpismi, iná časť používateľov slovenčiny ako cudzieho jazyka považuje dvojjazyčnosť za implementáciu svojho plánu. Taktickejšie správanie sa a poriadok v národnostnej terminológii zo strany slovenskej spoločnosti by len upevnili status štátneho jazyka na slovenskom juhu.

Margaréta VYŠNÁ

Politická strana Sme rodina chce zamieriť do parlamentu

V programe majú kadečo nové

Strana Sme rodina vznikla v novembri 2015, jej predsedom je známy podnikateľ a filantrop Boris KOLLÁR, ktorý je aj číslom jeden na kandidátnej listine do marcových parlamentných volieb. Narodil sa 14. augusta 1965 v Bratislave. Podnikať začal po zmene politického systému. Nedávno časť svojich akvizícií predal a hoci hovorí, že nie je politik, rozhodol sa vstúpiť na scénu parlamentných volieb. Nasledujúci rozhovor je reklamný a predvolebný a Boris Kollár v ňom reaguje aj na niektoré kontroverzné otázky o svojej osobe, ale najmä približuje programové zámery strany.

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: autor

Boris KOLLÁR presviedča, že on nie je politik, ale načo potom vstupuje do politického ringu?

Prečo ste dali vašej strane práve názov Sme rodina?

To je častá otázka. Ja sám mám veľkú rodinu. Osobne však vnímam pojem rodina aj širšie, nielen ako rodičovské, partnerské, súrodenecké a iné osobné väzby. Rodina bola už u našich slovanských predkov vnímaná ako vlasť. Tú predstavuje samotná rodinná bunka, širšia rodina, obec, kraj, štátny útvar. Toto je tradícia, ktorú treba oživiť a udržiavať. Aj v rámci regiónov, kde bol vždy a aj v súčasnosti je prirodzený lokálpatriotizmus, treba posilňovať vzťah k celej našej domovine. Vlastenectvo je predsa prirodzený vzťah nielen k územiu, ale najmä k ľuďom, ktorí na tom území žijú. Niekomu sa to môže zdať trochu nadnesené, ale chceme, aby celé Slovensko bolo jedna veľká rodina, aby sa tu tie nekonečné sváry už ukončili a aby sme ťahali za jeden povraz. Ak chce tento národ nielen prežiť, ale aj dôstojne žiť, musíme byť svorní, hoci máme aj rozdielne názory. Preto máme názov strany Sme rodina, lebo to chceme presadzovať a dosiahnuť.

Už ste spomenuli, že vy sám máte pomerne veľkú rodinu. Ste preto občas aj kritizovaný. Ako to vnímate?

Chápem, že niektoré konzervatívnejšie názory na mňa môžu byť kritické. Ja som však vždy chcel mať veľkú rodinu. Vyrastal som bez otca. Predsavzal som si, že chcem veľkú rodinu, chcem mať veľa detí a nespravím im nikdy to, čo môj otec mne. Je pravda, že dnes mám deväť detí, a nie s jednou ženou, ale ruku na srdce, ktorá jedna žena by mi dnes dala deväť detí? Moje deti sú pre mňa všetkým a nadovšetko ich milujem. Venujem im všetok svoj voľný čas a snažím sa im zabezpečiť perspektívu budúcnosti v tejto krajine. Chcem však pomôcť všetkým slovenským rodinám, pretože rodina je základná bunka štátu, ktorú musíme ochraňovať. Myslím tým nielen ochranu pred hrozbami zvonku, ale najmä ekonomickú ochranu. Slovenské rodiny sú vystavené úžerníckym nebankovým spoločnostiam a nenásytným exekútorom. Rodiny sa rozpadajú pre finančné ťažkosti a často skončia pre tieto problémy aj tragicky. Musíme a chceme im pomôcť.

Môžete predstaviť konkrétne riešenie?

Ponúkame tých riešení viac. Jedným z nich je exekučná amnestia. Na Slovensku v súčasnosti prebieha viac ako tri milióny exekúcií, reálne je viac ako milión ľudí v obrovských existenčných problémoch. Dnes je problémom týchto ľudí ani nie tak istina, teda suma, ktorú si reálne požičali, ale úžernícke úroky a trovy exekútorov. Na jedenej strane tu máme tristo exekútorov a na druhej vyše milión ľudí v ťažkej, často neriešiteľnej ekonomickej situácii. Dostanú možnosť zbaviť sa dlhov tým, že im poskytneme dostatočný čas na to, aby zaplatili svoju istinu, teda reálny dlh. Ak to urobia, nebudú musieť platiť úroky z omeškania a trovy exekútorov. Vieme takto postaviť na nohy bežných ľudí a naštartovať ekonomiku. Náš štát má dostatok ekonomických zdrojov, aby sme nasýtili každého človeka na Slovensku. Nemôžeme však neustále financovať nikdy nekončiaci apetít politických podnikateľov a finančných skupín. Tento systém fungovania slovenskej politiky musíme vo voľbách zmeniť.

Čo je podľa vás hlavnou témou týchto volieb?

Slovensko je zle manažérsky riadené. Životná úroveň našich politických zbohatlíkov a finančných skupín už dávno dobehla životnú úroveň ich západoeurópskych kolegov, ktorí museli svoje podnikateľské impériá budovať aj niekoľko generácií. Životná úroveň zamestnaných ľudí, malých a stredných podnikateľov klesá priamoúmerne tomu, ako naši politickí podnikatelia strácajú zábrany. Na Slovensku sa nič nezmení, ak neodstránime tento systém fungovania štátu. Hlavnou témou týchto volieb je, či chceme nechať všetko bežať tak ako doteraz, alebo chceme mať v parlamente ľudí, ktorí nie sú nikomu zaviazaní. Iba takíto ľudia môžu robiť rozhodnutia v prospech svojich voličov. Išli sme do politiky, aby sme to presadili.

Koľko financií ste sa rozhodli investovať do kampane?

Určite to bude menej ako tretina zákonom povoleného limitu.

Na sociálnej sieti pomerne často zdôrazňujete, že Slovensko je ohrozené. Ako je ohrozené?

Dvoma spôsobmi – zvnútra a zvonku. Ohrozenie zvnútra pociťujeme intenzívne všetci každý deň. Finančné skupiny a oligarchovia, ktorí už roky cez svoje politické bábky a lokajov vyciciavajú štátny rozpočet, sa cítia neohrozene. Sú schopní kúpiť si takmer každého a robia to tak v každých parlamentných voľbách a potom si v medzivolebnom období vyberajú cez ekonomiku štátu svoje politické pohľadávky. Práve preto vznikla strana Sme rodina, aby sme odstrihli oligarchiu a finančné skupiny od štátneho rozpočtu. Sme za to, aby pravidlá hospodárskej súťaže, ale aj trestnoprávna zodpovednosť platili pre každého rovnako. Slovensko je pomerne bohatá krajina, roky je však rozkrádaná na úkor svojich vlastných občanov.

Ohrozením zvonku je v súčasnosti prebiehajúca moslimská invázia imigrantov do Európy, ktorá ohrozuje nielen našu kultúru, vierovyznanie a slobodu, ale aj naše domovy a rodiny. Slovensko musí byť pripravené na toto ohrozenie a nesmieme dopustiť, aby to zašlo až tak ďaleko ako v Paríži alebo v Kolíne. Preto úlohou strany Sme rodina bude chrániť všetkými dostupnými prostriedkami hranice našej krajiny a ľudí v nej žijúcich.

Spomínate oligarchiu a finančné skupiny. Vy sám ste však bohatý človek. Nie je to v rozpore?

Určite nie je. Pravda je taká, že som dokázal podnikaním zbohatnúť a zabezpečiť celú svoju rodinu. Dvadsaťpäť rokov som tu podnikal slušne, preto dokážem rozviazať ruky polícii, prokuratúre aj súdnictvu.

Ľudí zaujíma, ako ste zbohatli.

Koncom osemdesiatych rokov som si od kamaráta požičal peniaze a kúpil som v Nemecku počítač. Ten som následne predal v Česko-Slovensku prostredníctvom štátneho „bazáru“ a zarobil som tak na vtedajšie pomery veľa peňazí. Samozrejme že som to musel nejako vysvetľovať, nedopustil som sa však žiadneho porušenia zákona. Tie peniaze som po revolúcii následne investoval. V deväťdesiatych rokoch som kúpil hotel a lyžiarske vleky na Donovaloch. Založil som akciovú spoločnosť 1. Tatranská, ktorá prevádzkuje známe strediská na Donovaloch, vo Vysokých Tatrách a v Liptovských Revúcach. V roku 1999 som kúpil známe zábavné rádio a dostal som licenciu na vysielanie na Slovensku. Pred vstupom na politickú scénu som predal časť podnikateľských aktivít, ostal som vlastníkom rádia a zariadení na Donovaloch. Nie som však už v exekutíve firiem. Okrem toho vlastním niekoľko nehnuteľností.

Ako vlastník rádia, nebudete ho zneužívať na politické ciele?

Určite nebudem. Veľmi jasne som to deklaroval a aj to dodržím. Môžem si len kúpiť reklamný priestor za rovnakých podmienok ako ktorýkoľvek iný subjekt. Politiku však nebudem miešať do systému rádia, to by bolo kontraproduktívne.

S kým si v rámci politickej scény viete predstaviť spoluprácu a s kým nie?

My nebojujeme proti niekomu, my bojujeme za naše rodiny, tým myslím za celé Slovensko. Nevstupujem do politiky kvôli nejakému politikovi, ktorý ma štve, ale preto, aby som pomohol nastaviť systém a zamedziť to bezbrehé rozkrádanie. Pre nás je spolupráca s inými stranami možná za predpokladu, že budú ochotné plniť dva základné body nášho programu, ktorými sú ochrana Slovenska zvonku a zvnútra. Ide o príliv imigrantov, ktorému chceme veľmi rázne čeliť. Ale ide aj o tú tunajšiu chobotnicu, ktorá už roky vysáva Slovensko prostredníctvom skorumpovaných politikov a úradníkov. Spolupracovať teda môžeme s tými stranami, ktoré budú tieto naše dve hlavné priority rešpektovať. A s kým nie, to je tiež dané. Rozhodne nie s akýmikoľvek extrémistami, to je neprípustné.

Ale aj vás začali po vašich vyjadreniach v rámci internetovej sociálnej siete označovať rôznymi prívlastkami. Ako to vnímate?

Pozrime sa na „štandardné“ médiá a televízie, ktoré neraz zverejnili vyslovené nezmysly. A nikdy sa to extra neriešilo. Ale keď Boris Kollár niečo zdieľa, tak je to zlé. Pozrite si však, či sa informácie neskôr potvrdili. Keď som tvrdil, že táto moslimská invázia sa skončí krviprelievaním, písali o mne všetko možné. Ale po útokoch v Paríži už akosi nikoho nezaujíma, že to bola pravda.

K akým hodnotám sa hlásite, ste skôr konzervatívny alebo liberálny človek?

Nie je podstatné, či je mačka čierna, alebo biela, podstatné je, či chytá myši.

Ste za silný štát, alebo by stačilo menej štátu?

Z hľadiska bezpečnosti a sociálnej politiky som za silný štát, ale z hľadiska podnikateľského prostredia som za menej byrokracie.

Viete pomôcť vytvárať nové pracovné miesta?

Budeme podporovať domácich malých a stredných podnikateľov. Automobilky alebo výrobcovia elektroniky sa môžu kedykoľvek rozhodnúť, že presťahujú svoje výrobné linky do zahraničia. Domáci malí a strední podnikatelia budú vždy fungovať na Slovensku, a preto budú zamestnávať našich ľudí. Okrem rovnej dane vo výške šestnásť percent chceme malých a stredných podnikateľov podporiť tým, že budú dostávať podobné stimuly ako veľkí a zahraniční investori. Výška podpory od štátu bude závisieť od počtu vytvorených nových pracovných miest a od ich udržania.

Ako vidíte problémy nášho zdravotníctva?

Zdravie nie je tovar, ale zdravotná starostlivosť áno. Lenže náš zdravotný systém nám poskytuje málo muziky za veľa peňazí. Zbytočne prichádzame o zdravie a o kvalitu života iba preto, lebo náš zdravotný systém funguje zle. Peniaze z našich zdravotných odvodov končia úplne inde, ako by mali. Finančné skupiny podnikajúce v zdravotníctve majú neprimerané zisky, niekedy na úrovni násobkov ziskov firiem poskytujúcich zdravotnú starostlivosť v západnej Európe. Neprekáža nám viac zdravotných poisťovní, ale sme za zákaz zisku v zdravotných poisťovniach. Myslíme si, že je nemysliteľné, aby si zdravotná poisťovňa z povinných zdravotných odvodov odlievala peniaze do daňových rajov. Je to rovnako absurdné, ako keby nejaké mesto dostalo peniaze z daní na financovanie školy, ale časť týchto peňazí by si poslalo na Cyprus a použilo ich na úplne iný cieľ. V zdravotníctve chceme zrušiť doplatky za lieky pre deti do troch rokov a pre dôchodcov. Keď má mladá rodina malé dieťa, musí žiť z jedného príjmu. Chceme aj touto formou uľahčiť mladým rodinám preklenúť finančne ťažké obdobie. Naši dôchodcovia desiatky rokov pracovali, platili dane a zdravotné odvody. Považujeme za spravodlivé, aby nemuseli veľkú časť svojich dôchodkov míňať na lieky.

Čo by mal zabezpečovať náš školský systém?

Okrem všeobecného vzdelania by tu mal školský systém pomôcť mladým ľuďom nájsť si dobré zamestnanie. Mal by poskytnúť mladému človeku také vedomosti a zručnosti, vďaka ktorým bude o neho záujem zo strany zamestnávateľov. Mladý človek sa potom môže osamostatniť od rodičov, založiť si vlastnú rodinu a mať deti. V tejto úlohe náš školský systém zlyháva. Tretina mladých ľudí na Slovensku je nezamestnaných napriek tomu, že veľkí zamestnávatelia na Slovensku pociťujú už roky nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily. Tento problém radšej nakoniec riešia dovozom pracovníkov napríklad z Rumunska.

Sme presvedčení, že nástupný plat učiteľa by mal byť na úrovni priemerného platu v danom kraji. Takéto platové ohodnotenie umožní aj mladému učiteľovi postarať sa o rodinu, ak jeho manželka zostane na materskej a rodina bude musieť nejaký čas žiť z jedného príjmu. Okrem pravidelného zvyšovania platu v závislosti od odpracovaných rokov by mal byť učiteľ odmeňovaný aj na základe výsledkov jeho žiakov. V prípade úspechu jeho zverencov, napríklad na matematických alebo programátorských olympiádach, by mal takýto učiteľ dostávať aj príplatok. Rovnako by za úspechy svojich žiakov mala byť finančne oceňovaná aj škola, aby bola motivovaná vyberať si aj do budúcnosti kvalitných učiteľov a pedagógov. Zdroje sa na to dajú nájsť zjednodušením toku peňazí od vlády k školám, okrem iného aj zrušením inštitúcií vyšších územných celkov.

Na záver – čo považujete v rámci marcových volieb za najdôležitejšie?

Akékoľvek zmeny k lepšiemu môže na Slovensku urobiť len taký politický subjekt, ktorý sa zodpovedá iba voličom. Preto si našu kampaň platíme sami. Nemáme nikoho v pozadí, nie sme nikomu zaviazaní a môžeme sa rozhodovať slobodne. Nebudeme zohľadňovať záujmy nikoho iného ako slušných občanov, ktorí si zaslúžia slušné vedenie štátu. Najdôležitejšie je, aby po voľbách Slovensko takéto vedenie dostalo.

R - 2016008

Spomínanie na festival populárnej hudby so svetovým ohlasom

Bratislavská lýra Ivana Stanislava

Denisa STANISLAVOVÁ – Foto: archív autorky

Koncom júla v roku 2015 som napísala jubilujúcemu maestrovi Les Reedovi – azda najvýznamnejšiemu britskému skladateľovi populárnej hudby, držiteľovi stovky zlatých platní – gratuláciu k jeho osemdesiatym narodeninám. Áno, presne tomu Reedovi, ktorý v Bratislave na vrchole slávy vzal do rúk svoju zlatú dirigentskú paličku, aby na medzinárodnom festivale Bratislavská lýra 72 predviedol zmes svojich autorských melódií, preslávených po celom svete.

V sedemdesiatych rokoch, v normalizačnom období vtedajšieho režimu na Slovensku bola predstava takto zameraného medzinárodného festivalu odvážna až provokačná. Zrodila sa v mysli vtedajšieho riaditeľa hudobného vydavateľstva Opus Dr. Ivana Stanislava. Predbehol čas a festival populárnej hudby s iniciálkami BL dostal do svetových médií.

Les Reed (vpravo), Valia Baglajenko a Ivan Stanislav v zákulisí festivalu.

■ LÝRA PROTI OPONE

Špecializovaný magazín Music Week 24. júna 1972 na titulnej strane písal o bratislavskom festivale spájajúcom Východ a Západ. Na obrázku v časopise si podávali ruky Les Reed, už vtedy svetovo preslávený hitmi Delilah či It's Not Unusual v podaní Toma Jonesa, a ruský populárny spevák Valia Baglajenko. Za nimi v pozadí sa usmievali Dr. Ivan Stanislav, riaditeľ festivalu Bratislavská lýra, a Sergej Pachomov, riaditeľ ruského štátneho hudobného vydavateľstva Melodija. Les Reed neskrýval nadšenie z toho, ako „east " rúca železnú oponu a robí revolúciu v muzike. Písal sa rok 1972 a o hudobnom festivale Bratislavská lýra písali svetové médiá, získaval medzinárodné renomé.

V tom roku zavítalo do Bratislavy aj populárne zoskupenie Middle of the Road, ktoré publikum takmer nepustilo z pódia, a ako povedala pre Music Week ich speváčka Sally Carr, takmer prišla v ten večer o hlas. Naše publikum nadšene prijalo premiéru skladby Samson and Delilah, ktorú Middle of the Road predstavili v Bratislave ešte pred oficiálnym uvedením v Británii.

■ V TANDEME S HOFFMANNOM

Myšlienka pozývať na festival do Bratislavy zahraničné hviezdy populárnej hudby prvého rangu sa stala súčasťou politiky kultúrnej diplomacie, o ktorú sa Ivan Stanislav usiloval celý život. Na nej postavil aj dramaturgiu Bratislavskej lýry. Pomocnou rukou, podporovateľom i realizátorom mnohých nápadov mu bol blízky priateľ, britský módny fotograf a slovenský rodák Dezo Hoffmann.

Dezo Hoffmann (vľavo) s I. Stanislavom na MIDES v Canes pred festivalovým palácom.

Spoznali sa v Cannes na hudobnom veľtrhu MIDEM, kam Dezo chodil ako slávny fotograf a autor kultových fotiek The Beatles, Rolling Stones, Dusty Springfieldovej, Jimiho Hendrixa, už v detstve geniálneho Michaela Jacksona či Grace Kellyovej. Azda niet hviezdy, ktorá by vzácnemu Slovákovi s usmievavými očami láskavého človeka nepózovala. Hoffmann bol neodmysliteľným čestným hosťom festivalov a hudobných veľtrhov. Veď aj onen povestný „skok štyroch chrobákov" bolo dielo tohto skromného a nápaditého Slováka. Za života stretol všetky významné postavy hudobného a módneho sveta. Počas druhej svetovej vojny sa dokonca spoznal aj s Ernestom Hemingwayom. A nikdy nezabudol byť ľudským, prívetivým radcom. O účasti Middle of the Road na bratislavskom podujatí s neoblomnou manažérkou zoskupenia rokoval Ivan Stanislav práve v prítomnosti Deza Hoffmanna...

■ VALAŠKOVÝ HONORÁR

Dohovor sa rodil na MIDEM v Cannes, lenže mimo festivalového paláca na prechádzke promenádou, kde prísnej manažérke škótskej skupiny nešla do hlavy naša vtedajšia mena, ktorú pred ňou Dezo huncútsky nazval „valaška".

– A akože sa volajú tie vaše peniaze? – opýtala sa znova, keď padla reč o odmene za vystúpenie na Bratislavskej lýre.

– Va-laš-ka, – hláskovane opakoval vždy vtipný Dezo Hoffmann, načo sa obaja priatelia rozosmiali, lebo na sekeru už dávno takú slávnu kapelu nekupovali. Spojenie „na valašku" sa istý čas v muzikantskej brandži udomácnilo.

Vo francúzskom Cannes sa otec s Dezom Hoffmannom nielen zoznámil, ale, žiaľ, v tomto čarovnom meste sa aj naposledy videli. Bolo to na MIDEM 1986, keď spolu posledný raz obedovali v dnes už neexistujúcej reštaurácii Le Petit Castel. Obľúbené miesto na stretnutia otec prezýval „U Rusa", lebo jeho majiteľom bol ruský emigrant, s ktorým si rád pohovoril po rusky. Pri obede, pokojnom, pomalom a ich poslednom, sa Dezo sťažoval na bolesti v lýtkach. A ani nie o dva mesiace prišla z Londýna smutná správa, že tento kultový fotograf zomrel. Bolo to 29. marca 1986...

■ TROJHODINOVÉ RAŇAJKY

Cannes bolo ako stvorené na to, aby sa tu premenilo na skutočnosť mnoho snov a túžob týchto dvoch mágov show biznisu. Šikovnosťou a vyžarovaním sympatií „na valašku" – ako im diktoval skromný rozpočet podujatia, dokázali na bratislavský festival populárnej piesne získať za výhodných podmienok mnohé významné osobnosti. Tak prijali pozvanie Ivana Stanislava aj svetoznámi Les Humphries Singers s ich vtedajším manažérom, dnes tiež už nebohým Fritzom Rauom.

Stretli sa na raňajkách v hoteli Carlton. Boli to, ako spomínal môj otec, „dlhé raňajky", lebo Humphries vystupovali z nášho pohľadu za svetové honoráre. Rokovania sa začínali pri najnižšej cifre – tridsaťtisíc dolárov. Rozpočet Bratislavskej lýry mal na všetkých hostí sumu päťtisíc dolárov, takže „raňajky" boli skutočne dlhé, trvali takmer tri hodiny, ale skončili sa uspokojivo a obe strany sa rozišli ako priatelia. Humphries prišli na bratislavský festival za symbolických 2,5 tisíca dolárov a stotisíc korún. Otec mal radosť ako malé dieťa, lebo rád vybavil nemožné. Oči sa mu usmievali vždy o nový nápad veselšie. Fritz Rau bol ostrieľaný manažér, ktorý v hudobnej kultúre zastupoval nielen Les Humphries, ale zo zoznamu umelcov, na ktorých vystúpeniach či už v Nemecku alebo vo svete spolupracoval, možno spomenúť The Rolling Stones, Jimiho Hendrixa, Led Zeppelin, Tinu Turner, Charlesa Aznavoura, Boba Dylana, Freddieho Mercuryho alebo Davida Bowieho.

■ ŠTYRI ROČNÍKY

Ivan Stanislav bol riaditeľom štyroch ročníkov Bratislavskej lýry v rokoch 1972 – 1975. Jeho posledným bol desiaty jubilejný festival. V riadiacej pozícii preferoval akcie s medzinárodným presahom a myšlienku predstaviť Slovensko ako partnera vo svetovom kontexte. Bratislavskej lýry sa ujal ako muž medzinárodného rozmeru, s kontaktmi prínosnými nielen pre festival na získavanie významných hostí, ale i spätne pre našich interpretov, ktorí tak získali jedinečnú šancu zviditeľniť sa popri známych menách hudobnej branže, s významnými autormi a pozvanými čestnými hosťami zo silných hudobných domov. Jedným z nich bol i významný muž hudobného zákulisia Geoffrey Everitt, známy ako prvý DJ Radia Luxembourg. V čase jeho účasti na festivalových ročníkoch bol generálny manažér MAM Records London, vydavateľstva a agentúry vtedy sídliacej na New Bond Street. Stál pri začiatkoch Toma Jonesa, Engelberta Humperdincka a Gilberta O'Sullivana. Do Bratislavy prichádzal rád na pozvanie „drahého priateľa", s ktorým sa tiež zoznámil v Cannes. Bratislava sa aj takto dostávala do diára významných postáv hudobného zákulisia ako mesto elegantného festivalu populárnej hudby, kde sa nielen súťaží, slávi, zoznamuje, vybavuje, ale i miesto, kde je príjemne. Lebo v tých časoch sa do Bratislavy nechodilo zarábať, ale preto, lebo v nej bolo dobre a priateľsky.

■ VEĽKÉ HLASY

Ako obdivovateľa výrazných speváckych osobností Ivana Stanislava fascinovali veľké hlasy. Jeden z nich nepochybne patril krásnej Brende Arnau. Tú tiež získali na Bratislavskú lýru spolu s Dezom Hoffmannom. Bolo to v začiatkoch jej prichádzajúcej slávy, lebo svoju kultovú „ bondovku" Live and Let Die nahrala až rok po jej prvom účinkovaní na Lýre 73 – ako druhú verziu skladby po skupine Wings. Na jubilejný desiaty ročník festivalu v roku 1975 sa už vrátila ako „Bond girl". Na tento slávnostný ročník prišiel i svetoznámy dirigent Nino Rota – Oscarom ocenený autor hudby k prvým dvom filmom trilógie Krstný otec Francisa Forda Coppolu a ku kultovým filmom Federica Felliniho, Franca Zeffirelliho a Luchina Viscontiho.

■ HLBOKO PO POLNOCI

Vystúpenie charizmatického skladateľa a dirigenta dohodol Ivan Stanislav tiež v Cannes v hoteli Carlton dve hodiny po polnoci. S Ninom Rotom sa stretli vo foyeri hotela vo chvíli, keď sa vracali s priateľom, režisérom Federicom Fellinim po jednom z veľtržných večierkov. Zrejme ich zaujala bezprostrednosť a milé nadšenie, ktorým riaditeľ bratislavského festivalu často očaril svojich partnerov. A tak sa hlboko v noci, či skoro nadránom, pustili do družného rozhovoru, po ktorom mu obaja oslovení prisľúbili účasť na Bratislavskej lýre. Režisér Fellini sa však krátko pred festivalom ospravedlnil prívetivým listom, v ktorom svojmu partnerovi v Bratislave vysvetľoval, že na festival, žiaľ, nemôže napochytro pricestovať, lebo nakrúca exteriéry v Mexiku. Nino Rota však tak ako sľúbil, prišiel a daroval Bratislave výnimočne pôsobivé vystúpenie oscarového umelca.

■ REEDOV MAIL

Aj pri nemalom počte festivalov organizovaných po celom svete si Bratislavskú lýru protagonisti podmanivého sveta hudby nielen zapamätali, ale spomínajú na ňu dodnes. I jubilujúci Les Reed, autor najúspešnejších skladieb Toma Jonesa, Engelberta Humperdincka, Connie Francis či Elvisa Presleyho, ikona kráľovstva populárnej hudby a nositeľ radu OBE – Officer of the Most Excellent Order of the British Empire, mi v deň narodenín môjho otca, 29. septembra 2015, v úprimnom emaile napísal: „Ako prezidenta a následne ambasádora FIDOF moja pozícia predstavovala agendu organizovania a diplomacie medzi všetkými krajinami zapojenými do hudobných festivalov po celom svete. Mojou najväčšou radosťou a cťou bolo stretnúť sa a spolupracovať s Ivanom Stanislavom, ktorého schopnosti organizovať a sila komunikovať nikdy nenašli porovnanie. Výnimočným momentom bol pre mňa i ten, že tento obetavý a starostlivý muž akosi vždy vedel zvíťaziť vo svojej stanovenej misii."

JAZYK A DOROZUMIEVANIE

Vlastné mená tvoria integrálnu súčasť slovnej zásoby jazyka. Charakterizujú ich osobité funkcie a z nich vyplývajúce gramatické vlastnosti. Nimi sa odlišujú od všeobecných podstatných mien. Jazykovo-komunikačná prax privádza našu pozornosť ku kategórii sídelných názvov, v ktorej nachádzame aj pomenovania vyvolávajúce neistotu používateľov pri ich ohýbaní. Chceme poukázať na osobitosti skloňovania vybraných skupín domácich sídelných názvov.

O sídelných názvoch

1. *Korektné skloňovanie sídelných názvov úzko súvisí s gramatickou kategóriou rodu, ktorá spôsobuje problémy pri názvoch zakončených na mäkkú a obojakú spoluhlásku (Gáň, Báb). Pri určovaní rodu sa uplatňujú tieto tendencie: názvy zakončené na obojaké spoluhlásky a na mäkké spoluhlásky ľ, j, c, š, ž bývajú spravidla muž. rodu (výnimkou je napríklad názov Úbrež patriaci k vzoru dlaň) a skloňujú sa podľa vzorov dub, napr. Žíp (zo Žípu, v Žípe), Boleráz, Báb, Pôtor (z Pôtra, ale v Pôtri), a stroj, napr. Cigeľ (z Cigľa, v Cigli), Beňuš, Beluj, Nandraž. Názvy zakončené na ď, dz patria k žen. rodu a k vzoru dlaň, napr. Debraď (z Debrade), Nižná Pokoradz. Názvy s koncovými spoluhláskami č, ň, ť sa zaraďujú jednak k muž. rodu a k vzoru stroj, napr. Gáň, Tôň, Poproč, Holíč, Kirť (miestna časť obce Čeláre), jednak k žen. rodu a k vzorom dlaň, napr. Halič (z Haliče), Marhaň, Novoť, a kosť, napr. Lešť (z Lešti), Ľuboreč. Rod názvov s jasnou etymológiou môžeme určiť prostredníctvom rodu motivujúceho slova, napr. prietrž (žen. rod) > Prietrž (z Prietrže).*

2. *Pri sídelných názvoch s podobou pomnožných podstatných mien muž. rodu typu Mlynky, Vráble, Gbely vyvoláva neistotu najmä podoba genitívu plurálu. Náležitú genitívnu príponu tvoríme nasledovne: pokiaľ si názov nezachoval zreteľnú súvislosť s motivujúcim slovom, používa sa nulová prípona: z Vrábeľ, Donovál, Gbiel; v prípade zjavnej motivačnej súvislosti so všeobecným podstatným menom používame príponu -ov, napr. Kútov, Brehov. Nesprávnu voľbu gramatického rodu pozorujeme pri názve Mlynky, ktorý sa často skloňuje podľa vzoru žena (v Mlynkách, do Mlyniek). Súvislosť s muž. rodom však vyplýva z rodu motivujúceho slova (nárečové mlynek odvodené od apelatíva mlyn), na základe čoho sa názov zaraďuje k vzoru dub: v Mlynkoch, do Mlynkov.*

3. *Sídelné názvy typu Ovčie súvisia s prídavnými menami utvorenými z podstatných mien (pomenúvajúcich najmä živočíšstvo). Ako vlastné mená sa začlenili do kategórie podstatných mien, preto je potrebné odlíšiť ich od názvov so zachovaným adjektívnym skloňovaním typu Rovné, Hniezdne a ohýbať ich podľa vzoru vysvedčenie: z Ovčia, v Ovčí. Rovnako skloňujeme názvy ako Medvedie, Jastrabie, Babie.*

4. *Pri etymologicky menej priezračných názvoch typu Drietoma, Radošina, Nadabula (miestna časť Rožňavy) sa v dorozumievacej praxi objavuje tendencia skloňovať ich ako názvy typu Trstená, Revúca, ktoré prináležia k vzorom pekný/cudzí (vrátane podtypov krásny/rýdzi). V daných prípadoch však krátky vokál a signalizuje súvislosť so vzorom žena; spisovné sú teda podoby v Drietome, do Drietomy a pod.*

Gabriel ROŽAI,
Katedra SLJ a komunikácie FF UMB

Súčasné nábrežie Dunaja v Bratislave už dávno nepatrí mešťanom

Veľké búranie a most do neznáma

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: autor

Brehy Dunaja v našom hlavnom meste si toho veľa pamätajú. Dobrého aj zlého. Ale pamätajú si aj ľudia. Obyvatelia Bratislavy sa už dlhé roky sťažujú, že rieka im bola ukradnutá. Nábrežie veľrieky od Mostu Lafranconi až po Most Apollo je jedným z najatraktívnejších mestských území v rámci celého Slovenska. Značnej časti pozemkov sa zmocnili developeri, a tak pokračuje búranie i výstavba, čo však neznamená, že nábrežie bude konečne aj primerane peknou promenádou.

Bratislavský Park kultúry a oddychu už v týchto dňoch neexistuje...

Hneď po Novom roku sa začalo búranie Parku kultúry a oddychu. Bol som v ten deň pri tom, keď sa mechanizmy zahryzli do budovy veľkej sály PKO. V priebehu januára veľkú sálu zlikvidovali úplne. Z objektu na nábreží sa už dávno stratil park, kultúra aj oddych, teraz sa stratil aj samotný PKO, zostali len nostalgické spomienky. Robotníci začali práce už medzi sviatkami a bývalý kultúrny stánok majú rozoberať do konca apríla. Z PKO ostali zachované len sochy, vitráže a gobelín. Tie mesto uskladnilo vo svojich depozitároch, sochy by mali umiestniť na novom námestí.

Matica slovenská racionálne argumentuje, aby nový most cez Dunaj dostal meno po Ľudovítovi Štúrovi.

■ PARK AKO PARK?

Na mieste Parku kultúry a oddychu má vyrásť objekt River park 2, pričom nie je park ako park. Už prvý River park ukázal, ako sa dá nábrežie zastavať nevhodnými objektmi. Plánované červené futuristické planetárium a mediatéka spolu s bytmi a administratívnymi priestormi budú opäť len developerským obsadením hodnotného priestoru. Kým začne spoločnosť stavať, pretečie Dunajom ešte veľa vody. Projekčné práce a povoľovací proces môžu trvať podľa odhadov približne dva až tri roky. Až potom sa môže začať výstavba, uviedol investor s tým, že výstavba druhého River Parku bude trvať asi tri roky. Developer sľubuje, že pre projekt spracujú i dopravno-kapacitné posúdenie. V lokalite už totiž okrem búrania PKO na nábreží sa buduje i nová štvrť Zuckermandel a plánovaný je aj projekt Vydrica. A to je ďalší problém. Pod Hradným vrchom na brehu rieky vyrastajú len objekty s architektúrou, ktorá oddeľuje nábrežie od historického centra mesta, ba dokonca bráni výhľadu na Bratislavský hrad. Kto to schválil, musel byť mimo zdravých zmyslov.

Investori výstavby si zrejme chceli rozhorčených Bratislavčanov aspoň trochu udobriť, a tak sľúbili, že opravia časť nábrežia tak, aby bolo priechodné. Promenádu od River Parku po Most Lafranconi by mali začať o dva mesiace opravovať. Mesto sa na tom dohodlo so spoločnosťou stavebníka po tom, čo jej predalo budovy PKO len za symbolické jedno euro. „S plnením záväzku revitalizácie promenády chceme začať koncom marca, aby ju už v lete mohla využívať verejnosť," povedal zástupca investora Ján Krnáč.

Hoci je oprava promenády súčasťou mimosúdnej dohody, nábrežie mala firma do tohto roku aj tak zrekonštruovať. Ešte pri kúpe pozemkov pod PKO totiž mestu nevyplatila celú sumu, ale podpísala zmenku na štyri milióny eur, ktoré mali ísť na opravu promenády. „Už desať rokov to platí, peniaze sa odložili a dodnes je promenáda vedome ponechávaná v rozbitom stave. Aby verejnosť uverila, že už sa to nedá znášať a pusťme tam teda toho súkromníka, nech nastavia byty," kritizoval situáciu koncom minulého roka predseda najväčšieho bratislavského poslaneckého klubu Ján Budaj. Nuž, je jasné, že nábrežie od Podhradia až k Lafranconi bude aj v ďalších rokoch poznačené stavebným ruchom, čo priebežne trvá už od začatia výstavby prvého River parku.

Nábrežie je však zablokované aj o kus ďalej v priestoroch okolo Starého mosta. Nepriechodnosť spôsobila prestavba samotného mosta a trvá už dva roky aj dva mesiace. Pôvodnú konštrukciu začali rozoberať v decembri 2013, od januára 2014 postupne uzavreli aj Štúrovu ulicu, po ktorej sa nejazdí doteraz. Hoci primátor hlavného mesta tvrdil, že most je hotový, prechádzať po ňom či pod ním sa nedá, a tak skoro sa ani nebude dať.

■ NEJAKÉ ŠKRABANCE...

Keď primátor 15. decembra preberal stavbu, povedal, že je hotová a treba už len opraviť nejaké škrabance. Nuž, jeden pilier vôbec nie je dokončený a stojí na umelom ostrove. Primátor Bratislavy Ivo Nesrovnal teda nesplnil svoj sľub, že už krátko po Novom roku sa ľudia budú môcť pešo prejsť po vynovenom Starom moste. Na začiatok jari sľuboval aj prvé jazdy električkou.

„Nechceme nič riskovať," tvrdí teraz a pre istotu už nijaké termíny otvorenia mosta neuvádza. „Tlačíme na to, aby sme čo najskôr skončili s kolaudáciami, aby v čo najkratšom čase Bratislavčania mohli Starý most využívať nielen na peší prechod, ale aj na električkovú dopravu," vyhlásil primátor. Skolaudovať treba až sto objektov priamo na moste aj v jeho bezprostrednom okolí. S kolaudáciou na moste sa začalo 20. januára, od 25. januára nasledovali objekty na staromestskej strane Dunaja a od stredy 27. januára aj ďalšie na petržalskej strane rieky. Termíny uzavretia kolaudačných konaní primátor nespresnil.

Most možno bude mať aj iný názov. Stálo by to nemalé peniaze kvôli prepisovaniu názvu na mapách či v turistických publikáciách, ale kto by sa tým trápil... Do konca januára mohli občania podávať na magistrát svoje návrhy, tri z nich potom vyberie kultúrna komisia a definitívne pomenovanie mosta vyberú občania v ankete. Okrem terajšieho názvu Starý most zazneli aj návrhy na premenovanie podľa cisára Františka Jozefa I., M. R. Štefánika, ale aj Emila Galla, muža, ktorý pri okupácii v roku 1968 nastavil na Šafárikovom námestí odhalenú hruď sovietskemu tanku. Matica slovenská navrhla názov Most Ľudovíta Štúra.

Nepriechodnosť nábrežia je dlhodobo holým faktom, hlavné mesto tak nemá svoju dôstojnú promenádu, hoci leží priamo na brehoch európskeho veľtoku. Kedy ju bude mať, to je otázka zatiaľ bez odpovede.

Najväčší zinscenovaný súdny proces s biskupmi v moderných dejinách

Represie totalitného režimu proti cirkvi

Text a foto: Peter MULÍK

Historický odbor Matice slovenskej usporiadal 28. januára 2016 v Knižnici slovenskej štátnosti v Bratislave diskusné fórum Rozhovory o histórii – periodické podujatie pre matičiarov a záujemcov o históriu na kľúčové témy slovenských dejín. Tentoraz sa uskutočnilo na tému Represie komunistického režimu proti katolíckej cirkvi na Slovensku – 65. výročie súdneho procesu s biskupmi Buzalkom, Gojdičom a Vojtaššákom.

Fórum otvoril a na otázky odpovedal prof. PhDr. Róbert Letz, PhD. Proces s biskupmi Jánom Vojtaššákom, Michalom Buzalkom a Peterom Gojdičom patrí k najznámejším politickým procesom v slovenských dejinách, pričom Vojtaššák i Buzalka boli členmi Matice slovenskej.

■ IDEOLOGICKÝ BOJ

Zánik prvej Slovenskej republiky a zmena celého politického systému priniesli hromadné prenasledovanie tých, ktorí sa aktivizovali v politike v predchádzajúcom období, teda aj kňazov. Proces s tromi slovenskými biskupmi zaujíma prvé miesto v sérii procesov s predstaviteľmi katolíckej cirkvi počas komunistickej vlády. Zo zahraničnopolitického hľadiska je tento proces unikátny tým, že v nijakej z krajín kontrolovaných po roku 1945 Sovietskym zväzom, neboli nikde odsúdení spolu traja biskupi.

V záujme ideologického zneužitia súdneho procesu so slovenskými biskupmi komunistické vedenie pokračovalo s propagandistickou kampaňou aj po jeho skončení. Do kampane sa podarilo zapojiť niektorých spisovateľov, napríklad L. Mňačka, K. Bendovú, H. Brindzovú, V. Mináča. Korene procesu s biskupmi J. Vojtaššákom, M. Buzalkom a P. Gojdičom treba hľadať práve tu. Škandalizovala sa najmä ich činnosť – J. Vojtaššák bol členom Štátnej rady a M. Buzalka vojenským vikárom Slovenskej armády. Hoci nešlo o významné funkcie, dobová propaganda dokázala tento fakt obratne využiť.

Účastníci diskusného fóra na pôde Matice slovenskej o represiách proti cirkvi.

■ AKCIA P

Ako prvého z biskupov internovali 28. 4. 1950 gréckokatolíckeho biskupa P. Gojdiča, o niečo neskôr v máji 1950 jeho svätiaceho biskupa Vasila Hopka. Internácia oboch sa spájala s akciou „P" (pravoslavizácia gréckokatolíckej cirkvi). Vzápätí nasledovalo rozhodnutie cirkevnej šestky z 12. 7. 1950 uväzniť biskupa Michala Buzalku. Orgány ŠTB ho zatkli 19. 7. 1950 v Bratislave, odkiaľ ho vzápätí previezli do väzenia vo Valdiciach u Jičína.

Koordinačná komisia pre súdny proces so slovenskými biskupmi sa uzniesla 19. 9. 1950, že proces „speciálně se zaměří na slovenské problémy". Minister spravodlivosti Štefan Rais odkázal: „Je třeba v něm rozbít farskou republiku." Na porade sa rozhodlo, že J. Feješ bude figurovať ako prokurátor a K. Bedrna ako predseda súdneho senátu.

Biskupov J. Vojtaššáka, M. Buzalku a P. Gojdiča obvinili zo zločinov vojenskej zrady, velezrady a vyzvedačstva podľa zákonov 50/1923 Zb. a 231/1948 Zb. J. Vojtaššáka a M. Buzalku navyše obvinili zo zločinu úkladov proti republike. Obvinenia z velezrady a vyzvedačstva v prípade M. Buzalku a P. Gojdiča boli brané prísnejšie než u J. Vojtaššáka. Týkalo sa to najmä ich údajnej špionážnej činnosti namierenej proti ZSSR. Tento fakt sa premietol do výšky trestov v rozsudku. Závažné boli obvinenia, ktoré dávali do súvislosti činnosť obžalovaných Vojtaššáka a Buzalku s neľudskosťami páchanými na východnom fronte a s diskrimináciou židovského obyvateľstva. Zdôraznenie nepriateľského postoja k Židom, z ktorého sa dedukovala najmä u Vojtaššáka a Buzalku ich spoluzodpovednosť za smrť deportovaných Židov zo Slovenska, bolo umelo vykonštruované.

■ TÝRANIE VO VÄZBE

Troch slovenských biskupov počas vyšetrovacej väzby niekoľko týždňov fyzicky aj psychicky týrali a tak ich „pripravovali" na vykonštruovaný proces. Jána Vojtaššáka v ňom odsúdili na dvadsaťštyri rokov väzenia, konfiškáciu majetku a peňažný trest päťstotisíc Kčs. Michal Buzalka a Pavol Peter Gojdič boli odsúdení na doživotie, konfiškáciu majetku a peňažný trest dvestotisíc Kčs. Súdny proces prebiehal v Justičnom paláci v Bratislave za mimoriadnych opatrení (guľometné hniezda v okolí budovy a samopalníci na chodbách budovy).

Po smrti J. V. Stalina a K. Gottwalda v roku 1953 prežíval komunistický režim v Česko-Slovensku krízu. O jeho neistote svedčí skutočnosť, že sa v prípade P. Gojdiča a M. Buzalku rozhodlo o zmiernení ich trestov. Na základe prezidentskej amnestie zo 4. 5. 1953 dostali M. Buzalka a P. Gojdič nový trest dvadsaťpäť rokov odňatia slobody, čím bol zmiernený pôvodný trest doživotného väzenia. Vzhľadom na vysoký vek oboch biskupov (M. Buzalka mal sedemdesiat rokov a P. Gojdič šesťdesiatsedem rokov) a ich zlý zdravotný stav, zapríčinený pobytom vo väzniciach, išlo o akt bez praktického významu.

Perzekúcia všetkých troch biskupov pokračovala a skončila sa prakticky až ich smrťou. J. Vojtaššákovi a M. Buzalkovi uznesením generálneho prokurátora zo 14. 6. 1956 po predchádzajúcom rozhodnutí najvyšších straníckych orgánov prerušili výkon trestu. Obaja museli ďalej žiť v úplnej izolácii v charitnom domove v Děčíně. J. Vojtaššáka tu opäť v roku 1958 zatkla ŠTB. Vrátili ho do výkonu trestu, odkiaľ ho prepustili až v roku 1963. Po niekoľkodňovom pobyte u synovca v Oravskej Lesnej musel odísť do charitného domova v Senohraboch pri Prahe. Zomrel v nemocnici v Říčanoch 14. 11. 1965. Biskupa Buzalku po Vojtaššákovom zaistení v roku 1958 premiestnili do Charitného domova v Tábore, kde 7. 12. 1961 zomrel. Biskup P. Gojdič ako jediný z trojice biskupov ostal do smrti nepretržite vo väzbe.

V Univerzitnej knižnici otvorili výstavu o československých legionároch

Roky bojov, obetí a nádejí

Alexander GOCZ – Foto: autor

Téma účasti československých legionárov na vzniku prvej Československej republiky bola pred novembrom 1989 do značnej miery tabuizovaná. Po novembri sa pomaly začali zverejňovať historické materiály, vznikali štúdie, téma legionárov sa začala dostávať do širšieho povedomia. Máme síce čo doháňať oproti susednej Českej republike, kde je legionárska tradícia živá, ba dokonca bola aj v bývalom režime. Výstava v Univerzitnej knižnici, ponúkajúca komplexný pohľad na daný historický fenomén, je dôležitým krokom ku korektnému výkladu dejín.

Zľava prof. D. Bakoš, Ing. S. Stasselová, PhDr. M. Pekník.

Iniciátormi výstavy boli Univerzitná knižnica v Bratislave, Nadácia M. R. Štefánika a Ústav politických vied SAV. Hlavným cieľom organizátorov bolo pripomenúť si sto rokov od rozpútania prvej svetovej vojny a následný vznik a vystúpenie československých légií, ako aj založenie Československej republiky. Na šestnástich veľkoplošných paneloch si mohli návštevníci vernisáže v priestoroch Univerzitnej knižnice pozrieť fotografie, faksimile dôležitých dokumentov či dobové články, mapujúce vznik légií, ich bojové nasadenie v Rusku, presun do vznikajúceho Česko-Slovenska a následné bojové strety s poľskými a maďarskými vojskami, a osobitne aj panely venované osobnosti, dielu a tragickej smrti kľúčovej postavy legionárskeho vojska generála Milana Rastislava Štefánika.

■ MIMORIADNE OBSAŽNÁ

Výstavu otvorila generálna riaditeľka Univerzitnej knižnice Silvia Stasselová. Vo svojom príhovore okrem iného povedala: „Vítam na pôde Univerzitnej knižnice Bratislava výstavu Roky bojov, obetí a nádejí 1914 – 1920, ktorá mapuje obdobie prvej svetovej vojny a s tým spojené národno-emancipačné snahy Slovákov a Čechov. Fondy Univerzitnej knižnice deň čo deň využívajú študenti, pedagógovia či vedci, ale aj široké spektrum verejnosti, a tak vítame príležitosť, že im môžeme ponúknuť zaujímavé a často nové poznatky, ktoré pomáhajú budovať historické povedomie. Za mimoriadne prínosnú považujem časť výstavy, ktorá predstavuje formovanie československých légií v Rusku, vo Francúzsku a v Taliansku ako ozbrojenej formy boja za národnú slobodu a štátnu samostatnosť Slovákov a Čechov."

Predseda správnej rady Nadácie prof. Dušan Bakoš vo svojom príhovore spomenul, že výstava mala svoje vernisáže už v niekoľkých slovenských mestách a všade bol na ňu mimoriadny ohlas. Za Ústav politických vied SAV, ktorý bol spoluorganizátorom výstavy, prehovoril jeho riaditeľ PhDr. Miroslav Pekník, ktorý ukončil svoju reč citátom z práce historika Ľubomíra Liptáka: „Štefánikovo prepracovanie sa do vedenia odboja bolo razantné, ale zaslúžené... Nebol to však prílet kométy nevedno odkiaľ. Tých 1 236 dní v prvom šíku odboja – až do tragickej smrti, mohlo byť takých plodných iba preto, že v nich sublimovala energia a úsilie celého dovtedajšieho života."

Výstavnú expozíciu doplnili aj živé exponáty a ukážky.

Po slávnostnom otvorení výstavy sa konalo pre návštevníkov odborné kolokvium, na ktorom vystúpili PhDr. Miroslav Pekník, PhDr. Ferdinand Vrábel z Nadácie M. R. Štefánika, PhDr. Peter Zelenák z Filozofickej fakulty UK a PhDr. Vladimír Goněc z Masarykovej univerzity v Brne.

■ TALIANSKE ZASTAVENIA

Pomníky na počesť padlých legionárov sú aj na Slovensku a postupne sa dostávajú do povedomia širšej verejnosti vďaka starostlivosti osvietenejších samospráv, a v niektorých prípadoch aj armády. Je to znakom nášho vyrastajúceho historického povedomia, ale máme čo doháňať. Napríklad v Taliansku je niekoľko monumentálnych pamätníkov, na ktorých sa pripomínajú aj slovenskí legionári. Tajomníčka Ústavu politických vied SAV Eleonóra Petrovičová podnikla koncom minulého roku študijnú cestu po týchto pamätných miestach a pre SNN zhrnula svoje dojmy.

Prvou oficiálnou zastávkou po prechode Brennerského priesmyku medzi Rakúskom a Talianskom bolo mesto Rovereto. Nad ním sa týči monument Castel Dante. Pohrebisko rozsahom pripomínajúce bratislavský Slavín. Okrúhla stavba s kopulou – osárium, do ktorého dodatočne sústredili viac ako dvadsaťtisíc pozostatkov padlých vojakov bojujúcich na talianskej aj rakúsko-uhorskej strane, a samozrejme sú tam aj československí legionári. O niečo nižšie na tom istom pahorku sa týči Maria Dolens – monumentálny zvon vyzváňajúci každý večer sto úderov na počesť mieru. Materiál z kanónov naň poskytli všetky štáty bojujúce v prvej svetovej vojne. Svojimi úctyhodnými rozmermi a hmotnosťou dvadsaťdva ton je považovaný za najväčší funkčný zvon na svete. Po obvode zvonu je vygravírované memento pápežov Pia XII. a Jána XXIII. „Mierom sa nič nestratí. Vojnou sa môže stratiť všetko."

Kniha, z ktorej žmurká satisfakcia

Berco Trnavec: Veselica, Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 2015

KNIHA TÝŽDŇA

Veselica popredného satirika a humoristu Berca Trnavca je sofistikovane profilovou publikáciou tohto spisovateľa, vybavenou popri najpôsobivejších segmentoch z jeho doterajších deviatich kníh aj príslušnými recenziami, rozhovormi a epilógmi od dvadsiatich dvoch autorov.

Ukážky z prvej knihy Odkaz v demižóne zachytávajú celú epochu od socializmu cez kruto-smiešnu normalizáciu až po pôrodné kŕče novej demokracie. Do súboru textov z druhej knihy Epitafy z cintorína politických mŕtvol autor zaradil ukážky vynikajúce hutnosťou – epigramy a aforizmy ukazujúce, ako sa politické mŕtvoly pomaly stávajú fyzickými mŕtvolami bez toho, aby voličom chýbali. V sekvencii z tretej knihy Obesenci uzlového písma ukazuje Trnavec, že sa nebojí monotém a vie okolo východiskového pojmu ľahko vytvárať celé hniezdo brilantných aforizmov, z ktorých na nás žmurkne satisfakcia. Štvrtá kniha s názvom Slovák nepotrebuje viagru vnáša do tejto súbornej publikácie kaleidoskop aforizmov, epigramov, bájok, fejtónov, poviedok a skečov, ktorý nám prostredníctvom gogoľovského smiechu cez slzy pomôže lepšie znášať podrazy a príkoria dneška. V ukážkach z piatej knihy Krotenie klaunov ide o satirickú satisfakciu za panoptiká i trasoviská nášho života. Šiesta kniha Celoplošný Alzheimer sleduje centrálny motív: Ak chceme charakterizovať náš vstup do 21. storočia, ako prvé nám napadne strata ľudskosti. Siedmou knihou sú Námesačné limeriky, kde novátorský autor zapojil do satirickej služby írske popevkové limeriky so šantivým rytmom, a kniha Dva konce sveta nazerá na súčasné deformácie. Vari najexperimentálnejšia je deviata kniha Kaligramy, ktorú tvoria ilustrované či grafické epigramy a optické básne. Trnavec v akýchsi „zobraných spisoch" ukazuje pozoruhodný žánrový rozsah, aký je vysvedčením jedinečnosti a tvorivého potenciálu tohto autora.

Milan KENDA

MEDAILÓN

Poľnohospodársky inžinier, žurnalista, publicista, historik dejín Slovákov na Dolnej zemi a matičiar. To je stručná charakteristika Jána Jančoviča, rodáka z Pôtra, ktorý sa tu narodil 6. februára 1941.

Matičiar Ján Jančovič jubiluje

Vysokoškolské vzdelanie ukončil na Vysokej škole poľnohospodárskej v Nitre v roku 1967. Pracoval na rôznych postoch v poľnohospodárskej oblasti, v propagácii, v reklame aj v publicistike. Roku 1980 absolvoval žurnalistiku na Karlovej univerzite v Prahe. Jeho pracovitosť sa prejavila v publikovaných článkoch a odborných štúdiách vo vedeckých zborníkoch Matice slovenskej, najmä v zborníku Slováci v zahraničí, v novinách, časopisoch, kalendároch domácej i zahraničnej proveniencie. Spolupracoval s rozhlasom, televíziou a filmom najmä na propagácii dejín a života Slovákov na Dolnej zemi: v Maďarsku, v Rumunsku a vo Vojvodine. Je autorom monografie o rodnej obci Pôtor, minulosť a prítomnosť, ako aj spoluautorom ďalších prác z tejto oblasti našich národných dejín.

Jubilant veľkou mierou prispel k hlbšiemu poznaniu sťahovania Slovákov na Dolnú zem, ich života a k prínosu do spoločnej pokladnice slovenského kultúrneho a národno-spoločenského života Slovákov vo svete.

František BIELIK

HUMORESKA

Ako sa varí predvolebný guľáš

Boli časy, keď verejnoprávna, ale najmä komerčné televízie objavili varenie ako fenomén pre dnešného diváka, ktorý sa ako v tranze potĺka po supermarkete a hľadí na preplnené regály plné potravinárskej chémie od výmyslu sveta. Omáčka so žabacími očami, klíčky z bambusu vyrastené na sloňom truse, rôzne mrazené ryby, ktoré podnikaví aziati chovajú v odpadových kanáloch veľkých miest, a iné špécie. K tomu špekáčiky bez mäsa a balené mäso také napumpované vodou, že sa na rozpálenej panvici správa ako zbraň hromadného kuchynského ničenia. Aby našinec nechodil furt len za tým svojím mäsiarom a opustil teritórium rezňa so zemiakovým šalátom, slepačieho vývaru, koložvárskej kapusty či ikonických bryndzových halušiek, bolo mu treba otvoriť oči. A tak sa začalo v televíziách vyvárať, len tak slinky tiekli. Diváci si k programu dali mastný chlieb z cibuľou, čo bohatší nakrájali klobásku, a mohli vstúpiť do kulinárskeho raja.

Najprv varili rôzne kuchárske esá. Potom prišli na rad celebrity, vrátane hercov, a skončilo sa to rybacinou na torte, konkrétne kaprom, čo už bola relácia len pre otupených divákov s kačacím žalúdkom. Neskôr sa varenie z televíznych obrazoviek akosi vytratilo. Trocha záujmu u chronických televíznych maniakov vzbudila relácia, v ktorej sa mali o kuchársky trón preťahovať mamy, no z toho, ktorá varí lepšie, vzišlo iba pobehovanie po televíznej kuchyni, hysterické pokriky a občas humor zo štvrtej cenovej skupiny. Trochu oživenia do kuchárskych programov vniesli až raňajky nemenovanej komerčnej televízie, kde roztatárený kuchár šnupal cez bankovku voľajaký biely prášok. Bulvár sa išiel pominúť a v bombastických titulkoch naznačoval kokaínovú kauzu na úrovni Bolívie, no napokon sa ukázalo, že dotyčný šnupal prášok do pečiva. Je to ich rodinný recept proti nádche, ktorý zdedil po prababke.

Varenie a recepty sa v súčasnosti presťahovali na internet. Nájdete tam jedlá od výmyslu sveta, len recept na momentálne aktuálny predvolebný guláš tam chýba. Tu je! Základom je hovädzie mäso, teda predvolebné sľuby. Na rozdiel od hovädzej nožiny – močingu, ich môžete po voľbách opláchnuť, schovať do mrazničky a použiť v ďalších voľbách. Dôležitá je cibuľa. To sú osobnosti a celebrity, ktoré vás podporujú. Podobne ako cibuľa občas vženú voličovi slzy do očí. Od smiechu či od zlosti. Kandidáti – to sú zemiaky. Platí pravidlo, že medzi staré opozerané a vysedávaním v parlamente scvrknuté politické zemiaky musíme pridať niekoľko nových. No a čo by to bol za guľáš, keby v ňom nebola poriadne štipľavá paprika. Tú v našom prípade predstavujú klebety na politických rivalov. Hlavné je spomínané suroviny dobre okoreniť a osoliť bilbordmi a rozhovormi v novinách. Predvolebný guľáš napokon zapijete šaraticou a acidofilným mliekom, aby ste rezkejšie utekali k volebným urnám. Dobrú chuť!

Marek DANKO

MEDAILÓN

Priekopník moderného lesného hospodárstva, najvýznamnejšia postava slovenského lesníctva 19. storočia, ktorého 175. výročie úmrtia si v týchto dňoch pripomíname, dôsledne presadzoval zalesňovanie holých kusov zeme v okolí Banskej Bystrice i v chotári Brezna, pozdĺž rieky Hron a inde. Radí sa tiež medzi prvých organizátorov zberu semien a zakladania lesných škôlok.

Húževnatý záchranca slovenských lesov

Jozef Dekret (Decrett)-Matejovie sa narodil 12. júla 1774 v Dobroči pri Brezne v rodine drevorubača. Vyrástol v tomto prostredí a celý jeho život bol spätý s horehronskými lesmi. Základnú školu a štyri triedy nižšieho gymnázia absolvoval v Brezne a ako trinásťročný už začal pracovať. Prešiel postupne viacerými nižšími stupňami lesníckych hodností na pôsobiskách v Boci, Tisovci, Pohronskej Polhore, Brezne – až po funkciu hlavného komorského lesmajstra v Banskej Bystrici (od roku 1815).

Vysoký post, nezvyčajný pre lesníka z ľudu, si Dekret vyslúžil svojou húževnatosťou, vynikal ako bystrý pozorovateľ prírody a dobrý lesnícky hospodár. V osvietenských časoch znamenal pre naše lesníctvo to, čo Juraj Fándly pre poľnohospodárstvo. Mladý Dekret mal veľkú dôveru u svojich predstavených. Počas vojny s Napoleonom ho napríklad poverili ochranou rakúsko-uhorských pokladov a sledovaním pohybu francúzskych vojsk. Medzi najvýznamnejšie jeho prínosy však patrí propagácia odbornej práce pri pestovaní lesov, ale aj v ťažbe, kde pred 190 rokmi zaviedol používanie ručnej píly (!), presadzoval racionálne hospodárenie s drevnou surovinou, bojoval proti drancovaniu horehronských lesov, usiloval sa o výchovu lesníckeho dorastu na akadémii v Banskej Štiavnici, osadnícke úpravy, usporadúvanie pomerov v robotníckej sústave, zlepšovanie systému miliarenia (pálenie dreveného uhlia v míľach), vzorné vedenie výkazov o zalesňovaní, obnovovanie zničených porastov v blízkosti obcí, baní a hút, spásaných plôch...

O významnom osvietenskom diele a jeho plodnej práci na zveľaďovaní našich lesov svedčia nielen archívne dokumenty a historické spisy, ale aj živé dôkazy v podobe zachovaných lesných porastov na svahoch horehronských kopcov.

Jozef Dekret-Matejovie umrel v Banskej Bystrici pred 175 rokmi – 18. januára 1841; hrob má v Mestskom (rímskokatolíckom) cintoríne. Jeho celoživotné dielo ocenili už v roku 1913, keď mu v Dolnom Jelenci odhalili pamätník. Z novších čias pochádza busta a náhrobník v banskobystrickej Národnej ulici, pamätná izba a pomník v Čiernom Balogu, pamätná tabuľa v Brezne a pri príležitosti 230. výročia Dekretovho narodenia osadili pri budove pošty na Hornej ulici č. 1 v Banskej Bystrici pamätný kameň z králického pieskovca s jeho odkazom budúcim generáciám: „Zachovať lesy potomkom!...“ Text na ňom informuje: „V týchto miestach stál dom, v ktorom od roku 1814 býval a v roku 1841 zomrel komorský lesmajster Jozef Dekret-Matejovie (1774 – 1841). Venujú Lesy Slovenskej republiky, 23. júl 2004.

Pavol M. KUBIŠ

Leopold Haverl nás opustil niekoľko dní pred svojou osemdesiatkou

Ešte týždeň pred smrťou stál na javisku

Milan POLÁK – Foto: archív SNN

Po smrti Ladislava Chudíka bol Leopold Haverl (16. 2. 1936 – 5. 2. 2016) jedným z posledných mohykánov našich veľkých hercov. Nielen v mužskej časti činohry Slovenského národného divadla, ale v celom slovenskom herectve. Tými veľkými hercami, ktorí nás postupne opúšťali, bola generácia, ktorá sa v prvých povojnových desaťročiach zaskvela v mnohých nezabudnuteľných inscenáciách.

Leopold Haverl v posledných hereckých kreáciách na doskách SND.

Obdivovali sme ich nielen my doma, ale aj diváci v Moskve, Prahe, Paríži, vo Varšave, v Budapešti, vo Viedni a v mnohých iných svetových metropolách. Bola to tá generácia, ku ktorej patrili Viliam Záborský, Július Pántik, František Dibarbora, Gustáv Valach, Ctibor Filčík, Mikuláš Huba, Jozef Kroner, spomínaný Ladislav Chudík a viacerí ďalší, napríklad o čosi mladší Karol Machata, Štefan Kvietik či Ivan Mistrík. Keď sa stal Leopold Haverl v roku 1968 členom SND, bol ich hereckým partnerom. Spoľahlivým, rovnocenným a produktívnym. V divadle, vo filme, v rozhlase i v televízii.

■ ZLATÁ GENERÁCIA

V šesťdesiatych rokoch bola táto zlatá stredná generácia, ako sme ju vtedy nazývali, ešte v plnom tvorivom rozmachu a v inscenáciách naštudovaných Jozefom Budským, Karolom L. Zacharom, Tiborom Rakovským a neskôr Pavlom Hasprom zaskveli sa jej predstavitelia v mnohých jedinečných a nezabudnuteľných hereckých kreáciách. Organicky a spontánne zapadol medzi nich aj Leopold Haverl, koncom šesťdesiatych rokov skúsený a v iných divadlách (ale aj vo filme a v televízii) už preverený herec o čosi mladšej generácie. Postupne pribúdali do činohry SND ďalší talentovaní herci, napríklad Juraj Slezáček, Dušan Jamrich, Oldo Hlaváček, Emil Horváth ml., Peter Rúfus, Dušan Tarageľ a iní. Spolu s Leopoldom Haverlom boli a sú pokračovateľmi tej veľkej generácie, z ktorej väčšina už odišla do hereckého neba. Teda generácie, ktorá sa vyznačovala profesionálnym perfekcionizmom, invenciou a umeleckým rozmachom v celom rozsahu prejavu či už na javisku, pred mikrofónom alebo pred filmovou či televíznou kamerou. Leopold Haverl, v tom čase ešte príslušník tzv. mladšej generácie, bol takrečeno najvyťaženejší. A jeho „vyťaženosť“ pokračovala doslova až do konca jeho života.

„Ešte pred týždňom sme spolu hrali v hre Karpatský triller, kde hral až hamletovského hrobára a bol vo výbornej psychickej kondícii. Vedeli sme, že je chorý, ale napriek tomu nás neprestával stále zabávať,“ povedala pre Aktuálne.sk Zuzana Fialová. Variabilnosť jeho hereckého výrazu, ten pôsobivý zamatový hlas, jeho sonórny barytón, ale aj jeho obdivuhodné hlasové rozpätie a fyzické dispozície spôsobili, že režiséri ho obsadzovali a ponúkali mu lákavé úlohy tak v divadle, ako aj vo filme a v televízii. A to v priebehu celého tvorivého pôsobenia, teda vyše šesťdesiat rokov (prvýkrát stál na javisku profesionálneho divadla v roku 1954). Okrem iného bol aj vďaka svojim hlasovým dispozíciám spoľahlivým dabingovým a rozhlasovým hercom. Napokon v rozhlase na ňom stál dlhoročný populárny a masovo počúvaný seriál Bielikovci. Bol naslovovzatým profesionálom v celom širokom rozpätí herectva. A navyše, neopakoval sa, svoje postavy tvoril a vytváral, nemal opozerané herecké maniery a každej novej postave vtlačil svojskú a originálnu podobu. Taká bola tá nefalšovaná herecká profesionalita Leopolda Haverla.

■ CESTA K DIVADLU

Svoju mladosť prežil v Karlovej Vsi. V tom čase to bola v podstate dedina na predmestí Bratislavy. Jeho strýko tam viedol a organizoval ochotnícke divadlo. Samozrejme, angažoval v ňom aj svojho synovca, ktorý si už v tom čase brnkal na mandolínu, bol živý a pre detské postavy tvárny. Haverlov otec bol pôvodne záhradník, ale veľa mu to nevynášalo, a tak sa zamestnal v SND ako osvetľovač v opere. Zavše zobral svojho syna „do práce“ a toto prostredie ho očarilo. Vraj poznal všetky vtedajšie hviezdy opery a baletu. Na javisku SND, teda v jeho historickej budove, kde vtedy hrávala aj činohra, objavil sa prvýkrát ako jedenásťročný spolu s Ivanom Mistríkom v Terenovej inscenácii Rok na dedine (réžia Karol L. Zachar). Pravdepodobne tieto jeho prvé dotyky s divadlom priviedli ho aj na Štátne konzervatórium, kde študoval a úspešne vyštudoval herectvo. Pred vznikom VŠMU bola to u nás jediná škola, kde sa tento odbor dal študovať. Jeho ročníkovými spolužiakmi boli okrem iných aj Eva Krížiková a Vlado Müller. Konzervatórium absolvoval postavou Kuba v rovnomennej hre Jozefa Hollého. V porote bol aj Andrej Bagar, ktorému sa Haverl páčil, a tak ho odporučil ako herca pre divadlo, ktoré vtedy putovalo po Slovensku a volalo sa Dedinské divadlo. Po zániku tohto viacsúborového divadla pôsobil v rokoch 1960 – 1965 v Krajovom divadle v Trnave, kde stvárnil niekoľko významných postáv – napríklad v Skakespearovom Sne noci svätojánskej, v Gorkého Jegorovi Bulyčovi, v Brechtovom Kaukazskom kriedovom kruhu, Laertesa v Shakespearovom Hamletovi, Dušana Havrana v Stodolovej Maríne Havranovej či Herberta Beutlera v Dürrenmattových Fyzikoch. Ešte pred príchodom do bratislavského Divadla poézie (1965) pohostinsky účinkoval v SND v legendárnej inscenácii J. P. Sartra Diabol a Pán Boh, v ktorej hlavnú úlohu obdivuhodne stvárnil Ctibor Filčík. V Divadle poézie bol angažovaný do roku 1968 a okrem iných inscenácií zaskvel sa vďaka svojmu hlasu a recitačnému umeniu vo Hviezdoslavovej Hájnikovej žene. Jeho prvou veľkou úlohou po nástupe do činohry SND bola postava Simona Chachavu v Brechtovom Kaukazskom kriedovom kruhu.

■ HERECKÉ TROMFY

Šírka a rozpätie Haverlovho hereckého registra a súčasne jeho hereckého talentu pohybovali sa od hlbokej, vášnivej až trpkej tragiky až po odpútanú veselohernú komediálnosť. Medzi týmito dvoma polohami je celá škála rozmanitých odtieňov, prechodov a farieb, ktorými sa zmocňoval rôznorodých postáv z rozličných historických, sociálnych či regionálnych prostredí. Na jeho herectve však bolo podstatné to, že vyrastalo z línie psychologického realizmu, ktorý na tú najvyššiu úroveň v slovenskom dramatickom umení priviedla práve tá generácia hercov prvých povojnových desaťročí, o ktorých sme sa už zmienili a ktorých pokračovateľom a unikátnym reprezentantom bol aj Leopold Haverl. A bola za ním aj vysoká profesionalita, vyrastajúca z dôkladne osvojeného hereckého remesla, ktoré, žiaľ, dosť absentuje u tej mladšej hereckej generácie.

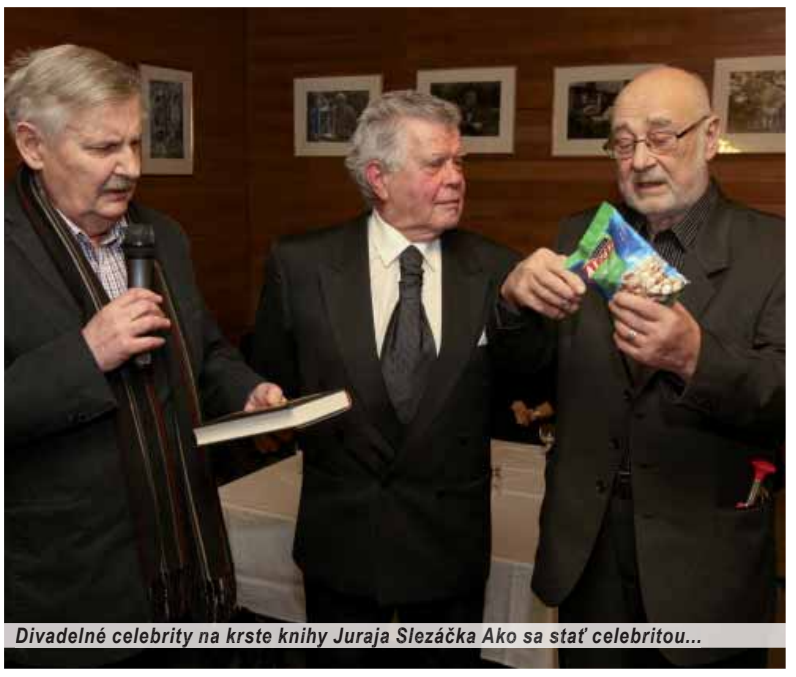

Divadelné celebrity na krste knihy Juraja Slezáčka Ako sa stať celebritou...

Súčasní mladí herci pendlujú vytrvalo a usilovne medzi lacnými televíznymi seriálmi, rozmanitými reality show, reklamami a vážnymi titulmi na reprezentatívnej národnej scéne alebo na iných scénach, ktoré si hovoria „umelecké“. Spravidla tieto scény na to potom doplácajú. To poctivé herecké remeslo (napríklad perfektná a zrozumiteľná artikulácia) súčasným mladším, zaiste aj talentovaným hercom akoby len prekážalo, zdržuje ich od naháňania výnosnejších zárobkov. Stačí im len typológia, skoro všade a vždy sú rovnakí, nezdržujú sa vytváraním tej očakávanej nadstavby. Teda toho, čo u tých dobrých realistických hercov bola prvoradá podmienka ich postupu a profesijnej reputácie.

Zaiste, aj Haverl sa zavše objavil v seriáloch – naposledy v Divokých koňoch, ale aj tam bol dobrým a tvorivým realistickým hercom. Teda takým, akého sme ho poznali na vyše stovke iných divadelných postáv, ktoré za polstoročie vytvoril na scéne SND, v televíznych inscenáciách a televíznych filmoch (tých bolo tiež vyše stovky), ale aj v rozhlasových hrách, hraných filmoch a dabingoch. Apropo, dabingy: spomínate si na slovenské predabovanie profesora Dumbledora z Harryho Pottera alebo na čarodejníka Gandalfa z Pána prsteňov? Tomu sa hovorí tiež vysoká profesionalita hereckého umenia.

■ FALSTAF A TÍ DRUHÍ

Zavše sa pýtajú hercov na postavu, ktorú z tých, čo vytvorili, majú najradšej. Spravidla sa odpovede nedočkajú. Nečudujme sa. Herec v konkrétnom čase žije najmä s tou postavou, ktorú práve vytvára alebo práve v tom čase hrá. Asi zbytočne by sme takúto otázku kládli aj Haverlovi. Súpis jeho postáv v divadle, vo filmoch, v televízii, rozhlase, dabingu sa dá spočítať, ale koho by už takéto súpisy zaujímali, zvlášť keď v spomenutých oblastiach rátajú sa na stovky. Ohlasy na jednotlivé hercove postavy sa môžu aj líšiť a rozchádzať. Je to často vec subjektívneho pocitu a nárokov. Ani odborné posudky či kritické ohlasy nie sú vždy iba súhlasné. Napriek tomu sú herecké postavy, ktoré sa aj po dlhšom čase zaraďujú medzi tie výnimočné. U Haverla to bola napríklad jeho postava básnika Villona, bol to knieža Andrej Bolkonskij v Piscatorovej dramatizácii Vojny a mieru, bol to jeho Raskoľnikov v Zločine a treste, rytier Falstaff z Henricha IV., Mešťanosta v Gorkého hre Revízor či nezabudnuteľný Rozprávač z legendárneho Na skle maľované, ktoré naštudoval Karol L. Zachar a inscenácia bola vyše dvadsať rokov s dvoma obnovenými premiérami v repertoári SND. Ale boli to aj jeho muzikálové postavy pod vedením režiséra Bednárika v Hello, Dolly alebo v Nitre v Adamovi Šangalovi a Grékovi Zorbovi. Spomíname si aj na niekoľko skvelých filmových postáv, napríklad z Hollého filmu Noční jazdci alebo na jeho významné postavy zo starších televíznych seriálov Silvánovci či Alžbetin dvor. Pri týchto a desiatkach iných diel sme sa mohli presvedčiť o charakteristických znakoch jeho hereckého umenia. Je to vyváženosť a harmonizácia prejavu, je to komponovanie celistvého charakteru na pravdivom psychologicko-realistickom pôdoryse. Jeho postavy majú prirodzenú logiku konania, spontánnosť, presvedčivý dramatizmus, dobre zvolenú expresívnosť a vo veseloherných postavách aj komediálnu hravosť, zmysel pre vtip, hyperbolu i paródiu. Bol rovnako pôsobivý v oboch žánrových polohách a herecky bol tvárny aj v tragikomédiách. Bol to herec veľkého formátu, akých sme nemali veľa. Preto nám bude chýbať a preto si ho budeme pamätať.

Štefan Kvietik, jeho dlhoročný herecký kolega, po správe o jeho smrti povedal: „Všetky tieto chvíle sú pre mňa smutné, pretože sa dotýkajú ľudí, s ktorými som prežil dlhé roky na divadelných doskách aj pred kamerou. Je tým zaplnený archív mojich spomienok. Na Hafiho spomínam s úctou a vďakou. Bol som veľmi šťastný, že som s ním mohol pracovať. Hovorí sa, že každý je nahraditeľný. Sú však oblasti a priestory, kde to celkom neplatí. A toto je taký prípad.“

Autor je divadelný kritik a historik.

Dotácie na ochranu a rozvoj miestnej a regionálnej kultúry v roku 2016

Prostriedky na kultúrne aktivity

Martin FEJKO – Foto: archív SNN

Členské ústredie MS informuje členskú základňu MS, že od 18. 12. 2015 možno predkladať žiadosti na poskytnutie dotácie na ochranu a rozvoj miestnej a regionálnej kultúry na rok 2016. Podmienky poskytnutia dotácie sú takmer rovnaké ako v predchádzajúcom roku. Matica slovenská poskytne dotáciu na aktivity týkajúce sa ochrany a rozvoja kultúry na Slovensku na základe vyplneného formulára žiadosti o dotáciu, rozhodnutia komisie MS a možností vyplývajúcich z výšky objemu finančných prostriedkov.

Tretie a najnovšie sídlo Matice slovenskej na Hostihore v Martine.

Oprávnený žiadateľ je každý aktívny miestny odbor MS, odbor Mladej Matice s právnou subjektivitou a záujmový odbor MS, ktorý má splnené všetky povinnosti voči Matici slovenskej (zaplatené členské príspevky a ďalšie povinnosti podľa stanov MS, zaslané vyúčtovanie dotácie z predchádzajúceho roka a pod.). Maximálna výška dotácie na projekt je v sume 450 eur. Jednému oprávnenému žiadateľovi môže byť schválená dotácia maximálne na dva projekty.

Žiadatelia zasielajú svoje formuláre prihlášok najneskôr do 29. 2. 2016 na adresu Členského ústredia MS. Formuláre žiadostí sa zaevidujú v centrálnej databáze projektov a rozdelia podľa krajov. Projekty sa predložia na rozhodnutie o pridelení dotácie komisiám MS. O celkovej výške pridelenej dotácie rozhoduje príslušná komisia. Rozhodnutie o poskytnutí, prípadne neposkytnutí finančnej dotácie a celková výška poskytnutej dotácie budú uverejnené na internetových stránkach MS najneskôr do 31. 3. 2016.

Dotácia bude poskytnutá prostredníctvom Finančno-ekonomického útvaru MS, a to bezhotovostne na účet žiadateľa, respektíve miestne príslušného domu Matice slovenskej po prijatí podpísanej zmluvy o poskytnutí účelovej dotácie. Dotácia môže byť použitá len na realizáciu schváleného projektu a na základe podmienok uvedených v zmluve o poskytnutí dotácie.

Ďalšie podrobnosti týkajúce sa predkladania žiadostí na poskytnutie dotácie na ochranu a rozvoj miestnej a regionálnej kultúry sú k dispozícii na webovej stránke Matice slovenskej. Uvedenú výzvu a všetky potrebné formuláre nájdete nielen na hlavnej matičnej stránke, ale aj na tomto odkaze http://matica.sk/clenske-ustredie/regionalna-kultura/.

Podpora miestnej a regionálnej kultúry dvomi percentami z daní

Možnosť ako získať prostriedky

Pavol MIHÁL – riaditeľ Inštitútu vzdelávania MS

Miestne odbory Matice slovenskej, odbory Mladej Matice, záujmové odbory Matice slovenskej a iné matičné subjekty s právnou subjektivitou si môžu aj v tomto roku samy svojpomocne zabezpečiť finančnú podporu, teda zarobiť si na svoju činnosť. Poslúži na to podpora miestnej a regionálnej kultúry s názvom Zarob si sám.

Stačí osloviť fyzické a právnické osoby, teda pracujúce osoby, podnikateľov, čo podávajú ročné daňové priznanie či ročné zúčtovanie prostredníctvom zamestnávateľa, ktorí vám darujú svoje dve percentá z daní, teda asignáciu dane. Tieto dve percentá z daní darujú Inštitútu vzdelávania Matice slovenskej, n. o., ktorý je od 1. januára 2016 zaregistrovaný na prijímanie asignácie z daní, teda dvoch percent.

Darcu to nič nestojí, venuje iba časť toho, čo by inak musel odviesť štátu a ten by rozhodol, čo s nimi urobí. Namiesto toho venuje dve percentá z daní na vašu činnosť, na vaše kultúrno-spoločenské aktivity, ktoré vykonáva vaša miestna matičná organizácia, a tým robí dobré meno Matici slovenskej.

A ako získate svoje získané financie na činnosť MO MS, OMM, ZO MS?

Každá fyzická či právnická osoba, ktorá vám prispela na podporu miestnej a regionálnej kultúry, vyplní vami priložený formulár. Vy tieto formuláre do 31. mája 2015, dokedy sa podávajú daňové priznania, vyzbierate a predložíte na Inštitút vzdelávania Matice slovenskej. Po zhromaždení a spracovaní všetkých potvrdení vám bude na účet prevedená nazbieraná suma na aktivity v oblasti miestnej a regionálnej kultúry.

Bavili sa Gešenky aj občania

Obdobie od Troch kráľov po Popolcovú stredu, tradične nazývané fašiangy, vyvrcholilo podľa zvyklostí aj v Honciach pri Rožňave, kde organizátori z Miestneho odboru Matice slovenskej, z Jednoty dôchodcov a zo ženskej speváckej skupiny Genšenky pozvali všetkých spoluobčanov, aby sa spoločne zabavili, zaspievali si, zatancovali a veselými príhodami sa vrátili do obdobia, keď sa fašiangy tešili veľkej obľube. Ani tu nechýbali tradičné fašiangové fánky a záviny. Prítomných zabavili piesne speváčok, ale aj tóny ľudovej hudby pod vedením Mariana Molnára.

Mária LUKÁČOVÁ

Ženská spevácka spkupina Gešenky pri vystúpení.

Organizátori rekordu v klapaní na banícku klopačku.

■ KEĎ CHARITA MÁ CVENG

Občianske združenie Rehamenta v Rožnave sa pod týmto sloganom v Mestskom divadle Actores pokúšalo o slovenský rekord v skutočne netradičnej disciplíne – najviac klepnutí na banícku klopačku. V spolupráci so Slovenskými rekordmi, s Baníckym múzeom, Gemerským baníckym spolkom Bratstvo, mestom Rožňava, Domom Matice slovenskej a so Zberateľmi čohokoľvek sa pri tomto zdolávaní rekordu spropagovala stará banícka tradícia a zároveň sa tiež zviditeľnilo a spropagovalo toto združenie i mesto. Charitatívne podujatie prišli podporiť takmer dve stovky detí i dospelých nielen Rožňavčanov. Zástupca Knihy slovenských rekordov pán Ladislav Hlavács odovzdal zástupkyni OZ Martine Grančákovej certifikát Slovenského rekordu, pohár a medailu rekordmana za 192 účastníkov, ktorí si klepli na banícku klopačku.

(zh)

Tradičný matičný bál v Štítniku

Čas fašiangov sa vyznačuje hudbou, tancom, veselosťou, čo sa najviac prejavuje na vtedy usporiadaných zábavách a báloch. Túto tradíciu udržujú aj v Štítniku, kde tradičný fašiangový bál pripravili už po šiesty raz. Spoločenskú sálu pekne vyzdobili a stoly nachystali ešte deň predtým, aby už v bálovú sobotu bolo všetko, ako má byť. Mrazivý večer chtivých zabávať sa neodradil, k hodovným stolom ich lákalo aj pripravené občerstvenie a voňavé pečivo. Do tanca až do rána hrali muzikanti, ktorí sa postarali o výbornú atmosféru. Pravdaže, boli aj tombolové lístky, aj takí, čo by prijali ceny určené na toto lákadlo. Ako to už býva, niektorí vyhrali viackrát, iní ani raz. Nič sa nestalo, nabudúce sa to podarí. Ceny boli pestré – od domácich spotrebičov až po kohúta či jahňa. V mene organizátorov treba poďakovať tým, čo na fašiangovú veselicu dajako prispeli, aby sa vydarila – OÚ Štítnik, členom Miestneho odboru MS, komposesorátu Štítnik, tamojšej optike, ale aj mnohým obetavým obyvateľom Štítnika.

(pv)

Na fašiangovoom bále v Štítniku sa bavili až do rána...

POZVÁNKY

Prezentácia monografií B. Michalíka: *Akulturačné procesy v prostredí dolnozemských Slovákov a kol. autorov pod vedením J. Čukana Vojlovica, Kultúrne tradície Slovákov v Banáte – 22. 2. 2016 o 14.45 h, Akropola, Hodžova 1, Nitra. Prezentácia je spojená s diskusiou s predstaviteľmi slovenskej menšiny v Rumunsku.*

Dielne ľudových zručností počas jarných prázdnin *– 22. až 26. 2. 2016, od 9. do12. h, D MS Galanta.*

Program: paličkovanie, modelovanie z hliny a tkanie náramkov – určené pre žiakov ZŠ.

Spomienkové podujatie pri príležitosti 150. výročia narodenia Ladislava Nádašiho-Jégého *– 24. 2. 2016, o 11. h, Oravská knižnica A. Habovštiaka, Dolný Kubín. Podujatie je realizované v rámci cyklu Rodom a srdcom z Oravy. Odznejú prednášky o živote a tvorbe L. N.-Jégého, v kultúrnom programe vystúpia žiaci a pedagógovia ZUŠ v Dolnom Kubíne, čaká na vás prezentácia striebornej zberateľskej mince.*

Festival slovenskej piesne *– 25. 2. 2016, o 16. h a 3. 3. 2016 o 9. h, DK RUŽINOV, Bratislava. Festival slovenskej piesne je dvojdňové podujatie na podporu pôvodnej slovenskej umeleckej tvorby a priblíženie osobnosti Ľ. Štúra študujúcej mládeži pri spomienke na 160 rokov od jeho smrti.*

Vystúpia hudobné telesá: Samo Tomeček, Zóna A, Bacil, FS Karpaty, Spevácky zbor Bystričan, Ján Litecký-Šveda, Jurajova rodina, Radix, Duo Richter a umelec Nomád, ktorý bude znázorňovať podobizeň Ľ. Štúra na baner technikou graffiti. Sprievodnými programami budú ľudové tance, folklór i moderné hiphop tance. Priestor dostane aj hovorené slovo prostredníctvom prózy i poézie v podaní recitátora Jozefa Šimonoviča.

120. výročie narodenia J. C. Hronského *– 26. a 27. 2. 2016 Zvolen. Piatok o 10. h a o 16.15 h premietanie dokumentu a prednáška o živote J. C. Hronského v Krajskej knižnici Ľ. Štúra vo Zvolene. V sobotu o 14. h stretnutie pri buste v Parku Ľ. Štúra, o 15. h spomienkový program v Divadle J. G. Tajovského.*

Účinkujú: matičné speváckе zbory zo Zvolena, z Lučenca a Valaskej, Detská ľudová hudba Čardáš z Hrušova, Jozef Šimonovič, víťazi krajského kola súťaže, ktorá nesie Hronského meno – Šaliansky Maťko, a študenti súkromného konzervatória PinkHarmony.

MÚDRE SLOVO O VOĽBÁCH

V tých voľbách demokratických
je predsa čosi novô,
a to je, že hlas národ má
a vyvolený slovo!
Pred dažďom rastú oblaky,
pred voľbami zas sľuby,
po daždi rastú rýdziky, po
voľbách – prázdne huby.
Pri voľbách národ vyberie si
stranu milovanú,
po voľbách strana milovaná ho
odloží – na stranu.
A pravda pravdou zostáva pod
potmehúdskym slncom:
voliči prídu ku urnám a vyvo-
lení – k hrncom!

Janko JESENSKÝ, 17. 7. 1929

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Píše sa história

... a nás naše médiá namiesto informácií o tom zabávajú. Nás zabávajú všetci od pondelka do nedele, teda aj v piatok. A tak sa Slovák, pokiaľ nemá príjem zahraničných televízií a nesleduje TV Lux, nedozvie, že v priamom prenose sa píše história. Že na havanskom letisku José Martího v „Novom svete", neďaleko hraníc mocných Spojených štátov amerických, stretáva sa prvý raz v histórii rímsky katolícky pápež František s ruským pravoslávnym patriarchom Kirillom. Objímu sa predstavitelia cirkvi Západu a cirkvi Východu – akoby sa práve teraz zjednotili po tisícročnom odlúčení – v záujme obrany kresťanstva, ale aj civilizácie. Ide vskutku o stretnutie tisícročia, ktorým predstavitelia dvoch najvplyvnejších kresťanských cirkví chcú zachrániť kresťanstvo tam, kde vzniklo – na Blízkom východe.

Deklarácia, ktorá sa zrodila v najpotrebnejšom čase, takpovediac v čase najvyššej núdze, je nádejou pre celý svet, pre kresťanov i nekresťanov. Aj pre nás. Má tridsať bodov a začína sa poukázaním na to, že stretnutie sa koná v „Novom svete", ďaleko od dávnych kontroverzií „Starého sveta", osobitne v dvadsiatom storočí. Povzbudzujú ňou medzinárodné spoločenstvo, aby sa zjednotilo na ukončení násilia a terorizmu všade vo svete, najmä na Blízkom východe, ale aj na Ukrajine. Pripomínajú, že žiaden zločin nemôže byť vykonaný v Božom mene, že integrácia (aj európska) by mala mať rešpekt voči náboženským identitám. Požiadali kresťanov východnej a západnej Európy, aby sa zjednotili na spoločnom svedectve o Kristovi a evanjeliu, aby si tak Európa zachovala svoju dušu formovanú po dve tisícročia kresťanstvom. Žiadajú všetkých, aby rešpektovali neodňateľné právo na život, lebo „hlas krvi nenarodených detí volá k Bohu". Pamätajú aj na to, že „hýrivý konzumizmus, ako ho možno vidieť v niektorých najrozvinutejších krajinách, postupne vyčerpáva zdroje našej planéty..."

Je to naozaj prelomová deklarácia, patrí sa o nej vedieť. A aj keď jedno z našich dvojbodkových médií dookola oznamuje, že „informácie sú vždy na prvom mieste", ani ono, ani jeho „brat v obraze" sa toho nedržia. V piatok 12. februára večer určite nie. Samozrejme že niekto je zodpovedný. A samozrejme že očakávame skorú zmenu. Veď voľby predsa nemôžu byť len o sľuboch, že bude lepšie. Ale aj o skutkoch.

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
tasr

Kultúra používania jazyka

Ako bývalý učiteľ a terajší čitateľ SNN chcem sa redakcii SNN poďakovať za to, že zveľaďujete dedičstvo našich otcov. Prejavilo sa to aj v tom, že ste sa na záver osláv dvojstého výročia nášho velikána Ľudovíta Štúra – iste z úcty k jeho trvalému jazykovednému dielu – rozhodli otvoriť v matičnom týždenníku pravidelné jazykové okienko pod názvom Jazyk a dorozumievanie.

Dnešok si naliehavo vyžaduje takúto publicistickú rubriku, zacielenú na otázky kultúry používania súčasného spisovného jazyka Slovákov. Je tiež chvályhodné, že v novozaloženej rubrike SNN chcú pracovníci FF Univerzity M. Bela v Banskej Bystrici upozorňovať širokú verejnosť na rôzne „prehrešky" proti súčasnej slovenčine a takto zbavovať ľubozvučný jazyk Slovákov cudzích nepotrebných „izmov" aj vulgarizmov. Najmä od

ČITATEĽSKÉ FÓRUM

zastaraných tvarov a nárečových prvkov, tiež od bohemizmov, hungarizmov, germanizmov, polonizmov, ale aj pri vytváraní nových potrebných pomenovaní.

Dobrí znalci nášho spisovného jazyka v rubrikách budú iste nabádať učiteľov v školách, pracovníkov kultúry, redaktorov novín, hlásateľov rozhlasu či televízie, aby používali v každodennej praxi správnu slovenčinu podľa normatívnej slovnej zásoby gramatickej stavby a štylistickej vycibrenosti, ba zmysluplnosti. Napokon takéto očisťovanie a oživovanie našej slovenskej materinskej reči malo takéto obdobia, má svoje dobré tradície už v minulosti v rozhlasových jazykových poradniach, novinárskych rubrikách, jazykových kurzoch a populárnych príručkách typu Ako nehrešiť proti slovenčine a podobne.

Prajem redaktorom aj prispievateľom, aby SNN boli školou nielen zdravého slovenského národného povedomia, ale aj školou krásnej slovenčiny ako dedičstva svojich múdrych otcov.

Jozef MORAVEC,
Turčianske Teplice

URBÁRSKE SPOLOČENSTVO ŽABOKREKY – POZEM. SPOL.,

so sídlom 038 40 ŽABOKREKY 145, v zastúpení Ing. Emila Rišiaňa, predsedu spoločenstva, oznamuje svojim podielnikom, že 18. marca 2016 o 16. hodine v sále Kultúrneho domu obce Žabokreky sa uskutoční riadne valné zhromaždenie.

PROGRAM:
- Prezentácia účastníkov (16. – 17. h)
- Otvorenie
- Voľba mandátovej, návrhovej komisie, zapisovateľa a overovateľov zápisnice
- Správa o splnení uznesenia zo zasadnutia Valného US Žabokreky, konaného 27. 3. 2015
- Hodnotiaca správa o činnosti US za rok 2015
- Správa lesného hospodára
- Schválenie ročnej uzávierky za rok 2015
- Správa mandátovej komisie
- Diskusia
- Návrh na uznesenie
- Záver
- Výplata nevyplatených podielov za rok 2014
- Žiadame vás o účasť!
- Ak sa nebudete môcť zúčastniť na valnom zhromaždení, prosíme vyplniť splnomocnenie na zastupovanie vašej osoby.

R - 2016009

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

Vážení čitatelia, inzertné požiadavky nám v minulých týždňoch ubrali z priestoru aj na túto rubriku, ktorú si v našich novinách stále žiadate. Najprv si však musíme splniť povinnosti, ktoré súvisia s jej vyhodnotením. V druhom tohtoročnom čísle sme boli zvedaví, ako pozorne ste čítali jubilejnú retrospektívu o našom vynikajúcom krasokorčuliarovi, športovcovi storočia na Slovensku Ondrejovi Nepelovi od nášho stáleho spolupracovníka Jána Čomaja. Pýtali sme sa, koľkokrát sa stal olympijským víťazom. Správna odpoveď mala znieť:

O. Nepela ako jediný Slovák získal zlatú medailu na ZOH v roku 1972 v japonskom Sappore. Teda raz a ako jediný!

Za správne odpovede odmeníme týchto našich verných čitateľov: Marián Masnica, Makov; Monika Minarovská, Príbovce; Lenka Valúšková, Smrdáky.

Dnes opäť siahame do obsahu tohto vydania SNN a pýtame sa:

● **Kto bol riaditeľom festivalu populárnej hudby Bratislavská lýra v čase jeho najväčšieho zahraničného záujmu?**

Svoje odpovede posielajte na adresu uvedenú v tiráži SNN našej administrátorke Ľubici Rišiaňovej.

PRIPOMÍNAME SI

20. februára

– pred dvesto dvadsiatimi rokmi otvorili v Liptovskom Hrádku prvú lesnícku školu v Uhorsku (1796), ktorá v nasledujúcich desaťročiach vychovala rad špičkových odborníkov Lesníctva a drevárstva

– sedemdesiatpäť rokov, čo sa v Bratislave začal proces proti bývalému predsedovi vlády ČSR Milanovi Hodžovi (1941); odsúdili ho v neprítomnosti na osemnásť rokov

21. februára

– deväťdesiatpäť rokov uplynulo od vzbury v Krompachoch (1921); vyvolali ju ženy pre plesnivú múku v závodnej predajni, keď sa ich četníci usilovali rozohnať, obklopili ich robotníci z kovohút, veliteľ dal povel strieľať: štyroch robotníkov zastrelili, štrnástich zranili

– pred dvadsiatimi piatimi rokmi prijali zákon o mimosúdnych rehabilitáciách, ktorý mal zmierniť majetkové krivdy v období totalitného režimu; občania, ktorí sa ocitli na komunistickej tzv. Čiernej listine, ktorí stratili prácu i perspektívu rastu, napriek sľubom nedostali dodnes nič (a väčšina už medzičasom zomrela)

22. februára

– tridsaťpäť rokov od smrti vynikajúceho slovenského ekonóma, ministra priemyslu prvej Slovenskej republiky a guvernéra Slovenskej národnej banky Imricha Karvaša (1903 – 1981), jedného z tých, čo zabezpečili napriek vojne relatívny blahobyt a rast hospodárstva; pomenovali po ňom ulicu, na ktorej stojí nová budova Národnej banky Slovenska

– básnik a diplomat František Lipka oslávi sedemdesiatku

23. februára

– stodvadsať rokov od narodenia vynikajúceho spisovateľa, zakladateľa tlačiarne Neografia, predstaviteľa Matice slovenskej, autora klasických románov Jozef Mak, Sokoliar Tomáš, Svet na trasovisku, mnohých diel pre deti (Smelý zajko, Budkáčik a Dubkáčik...) Jozefa Cígera Hronského (1896 – 1960)

– šesťdesiat rokov od smrti historika, prof. Evanjelickej bohosloveckej fakulty Michala Oberuča (1902 – 1956)

– pred desiatimi rokmi v Košiciach otvorili zimný štadión Laca Trojáka (Steel arénu)

24. februára

– dvestotridsať rokov od narodenia prvého slovenského encyklopedistu Hieronyma Nečeja (1786 – 1849); vydal náučný slovník, ktorý mal 9 zväzkov a 7100 hesiel, zostrojil orloj, ktorý ukazoval čas, dátum a postavenie hviezd

– pred deväťdesiatimi rokmi sa narodil sochár Imrich Trizma (1926 – 1966)

– päť rokov od smrti novinára a spisovateľa Laca Zrubca, autora mnohých čŕt a príbehov o slovenských osobnostiach v dejinách

25. február

– pred sto osemdesiatimi piatimi rokmi zomrel evanjelický kňaz, jazykovedec a básnik Pavel Šramko (1743 – 1831)

26. februára

– dvadsaťpäť rokov, čo Federálne zhromaždenie prijala zákon o prevode majetku štátu na iné osoby; vytvoril sa právny rámec pre veľkú privatizáciu (1991)

(jč)

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupca šéfredaktora Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/38 12 838, 38 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/38 12 838, 38 12 811. Tlač Neografia, a. s., Martin.. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Marián GEŠPER, Peter CABADAJ, Ján ČOMAJ, Ján JANKOVIČ, Jaroslav CHOVANEC. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j. 1081-93-PTP z 30.3.1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180 USD. Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciame. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.